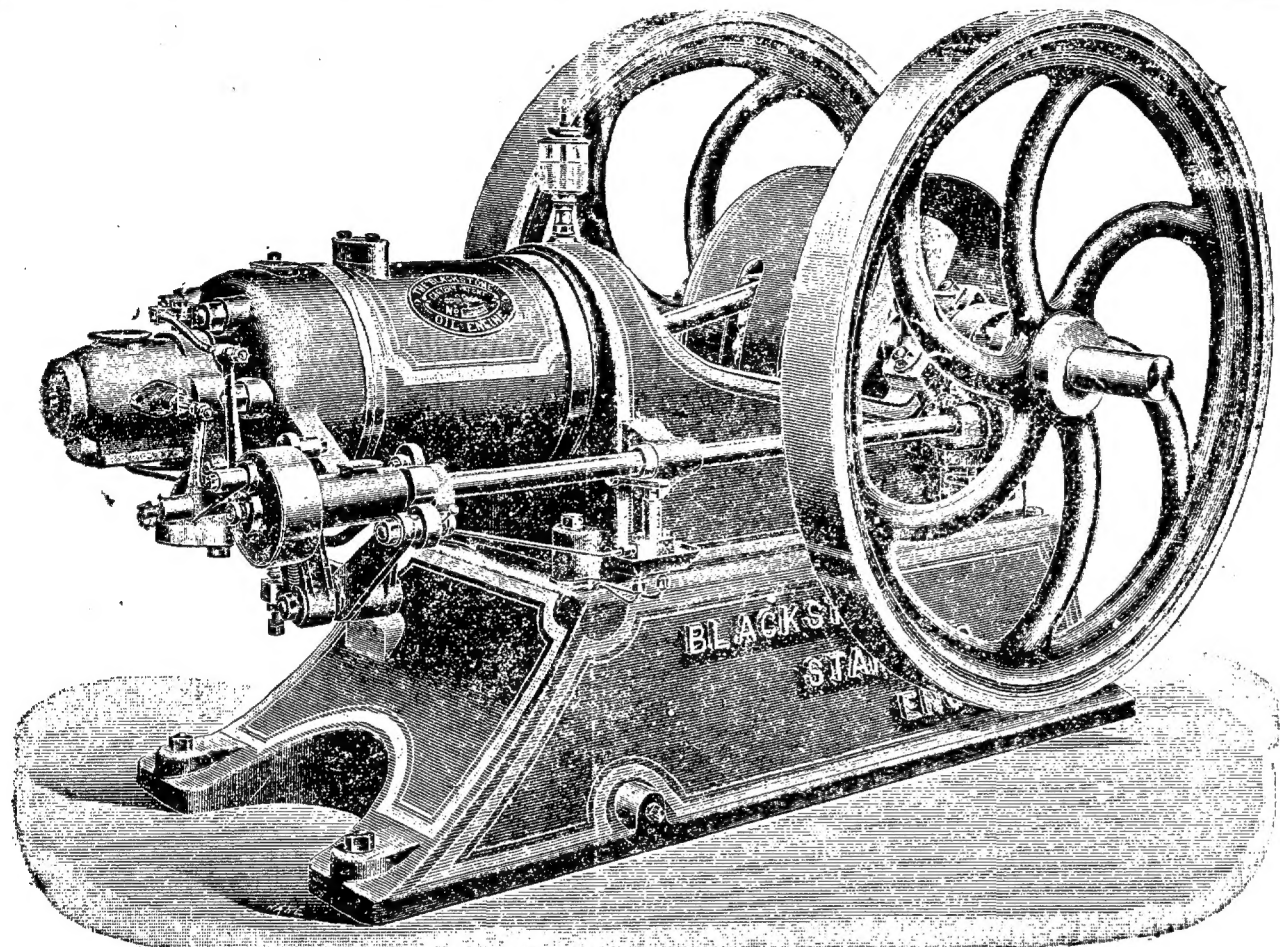

30648

(వ తి ది న ము ప్ర క టిం ప (బ డు ను

Vol. 6. } చెన్న పట్టణము 1919 వ సం॥ డిసెంబరు నెల 19 వ తేది శుక్ర వారము } NO. 216
సంపుటము. ౬ } సి థా థి నా మ సం వ త్స ర మా గ్గ శి ర మా స బ హు శ త్రయోదశి గ ౩. } సంచిక ౨౧౬

బ్లాకు స్టోను ఆయిల్ ఇంజనులు.

కీరసనాయిలు, క్రూసు ఆయిలు మున్నగు చమురుల నుకయోగించి పనిచేయునట్లు తయారు చేయబడినవి.

ఈ రాజధానిలో అనేకమైన బ్లాకు స్టోను ఇంజనులు పనిచేయుచున్నవి. యజమానులకు మంచి తృప్తినిచ్చినవి. పూర్తియైన వివరములకును ధరలకును నేడే మాకు వ్రాయుడు.

సోలు ఏజెంట్లు:

మార్షలు నన్ను & కో., (ఇండియా) లిమిటెడ్,

1806

ఇంజనీయర్లు

నెం. 9, సైకండులైను బీచ్, మద్రాసు.

బొంబాయి, బెజవాడ, లాహోరు, తంజావూరు.

ఆమృతాంజనము

తలనొప్పులకు క్రసిద్ధి కెక్కినది. ఇతర వీరిధమైన నొప్పులను కూడ మా ఆమృతాంజనము ను వాడి నడతమాత్రమున నయమగును.

మలభ వెల 0-0-0 అణాలు.

మోహినితైలము	రు 0-12-0
తామర తైలము	0-6-0
దంతచూర్ణము	0-2-0

ఆమృతాంజనం డిపో,

6, తంబుకెట్టి వీధి, మదరాసు.

కీర్తిశేషులయిన గోపాలకృష్ణ గోకలేగారి చక్రపాణి
రంగుల చిత్ర పటము
కరి 1-కి 0-1-0 12 కరులకు 0-9-0.
వి. పి. శివయ్య ప్రత్యేకము.
ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము,
పోస్టు బాక్సు 212 మదరాసు.

మా తేలుమందు అన్ని మందుల కంటె
మక్కిలి చురుకుగా పనిచేయును. వెల 0-8-0.
109, శ్రీనివాసాపూర్వ, బొంబాయి, తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

తామర తైలము
తామర, తీట, గజ్జి, మంచిమందు
చట్టి 1-కి అ. 6. 12-కి రు. 8-12. 100-కి రూ. 25.
చికిత్స:—పురుగుల జంపి చెడిపోయిన చెర్మమును
మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుట ఆయియున్నది. ఇందులకు చేయ
వలసిన కైడ్యము:—1. మందు లోచర్మములోనికి పోవు
యము. 2. పురుగుల జంపు మందును వాడవలయును. 3. పురు
గు తిరిగి పుట్టకుండ జేయవలయును.
గుర్తులు:—దురద, ఉంగరములకంటె చుట్లు, పొక్కు
లు, రసీకాయలు, పెద్దదూకులు పోడిపోవుట మొదలగునవి.
కొంచెముగా లేని కీరసంకట వ్యాపించి నీ దివ్యద్రవ్యము
పర్యవేక్షించు.
ఆమృతాంజనము డిపో - బొంబాయి, మద్రాసు.

ఆంధ్ర దినపత్రిక చందా.
12 మాసములకు 18-0-0
6 మాసములకు 9-0-0
3 మాసములకు 4-8-0
1 మాసమునకు 1-8-0
ఆంధ్ర వారపత్రిక చందా.
12 మాసములకు 2-0-0
కారణము:—ఇది ప్రభుత్వబోధిని. దానివలన
అందరూ జరివిడినవలయును. వెల 0-4-0 ఇతర పత్రికల
సంపాదకులవలె సంగ్రహమునకును సేవకును అర్హము. ఆంధ్ర
పత్రికా కార్యాలయము, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు.

శ్రీ మైలవరం బాలభారతి సమాజమువారు
20-12-1919 తేది శనివారం రాత్రి బెజవాడలో

బొబ్బిలి యుద్ధనాటకమును

ప్రదర్శన మొనరింతురు.

తీర్థవివరం:—గు.2, 1-8-0, గు. 1, అ.8, అ. 4.
(18.3) కె. కృష్ణాభిరామయ్య, వార్యనగర్.

చెన్నపురి ఆంధ్రనభవారు

1919 డిసెంబరు 21 వ ఆదివారం 5-30 గంటలకు

కృష్ణ - లీల నాటకమును

విక్టోరియా పబ్లిక్ హాలులో

ప్రదర్శన మొనరింతురు

బళ్లారిసరనవిసోదినినభవారు

అక్కివియనపేటిలోనుండు

గోక్షేహాలునందు

ప్రహార

20-12-19 తేది శనివారము

సాయంత్రమున గం 5-30 లకు

కృష్ణలీల

21-12-19 ఆదివారం సాయంత్రమునను

ప్రదర్శింతురు.

టిక్కెట్లధరలు: పురుషులు రూ. 3, 2, 1-8-0, 1-0-0, 0-8-0

" " స్త్రీలు రూ. 1-8-0, 1-0-0, 0-8-0

బి. మాధవరావు,

జనరల్ మ్యానేజరు.

ధరలు చాల తగ్గింపబడెను

గౌతా కంపెనీ,

రాబను బజారు, చెన్నకట్టనగరము.

ఎలక్ట్రా వెంటెను, గ్రాండు, గౌతా లీడరువాచీలు,
వైముపీసులు, క్లాకులు చాల తక్కువ ధరలకు విక్రయింప
బడును.

24-12-19 మొదలు 31-12-19 వరకు

5 శాతము మాత్రము కొన్నిటికి ధరలు 100 కి 25.80
వరకుగూడ తగ్గింపబడినవి.

మీరు మా అంగడికి కచ్చిత మిటు మంచిలాభము కలుగును.

10 రాబనుబజారు చెన్నకట్టనగరము

ఇదివరకే గాజభాసులో విక్రియ సౌకర్య మెన్నడును మా
పడలేదు. కాన నిగొప్ప సదుపాయమును యిప్పుడుగా నుప
యోగింపుడు. స్త్రీలకలంకారము, పురుషుల కావ్యకళ.

Grand Reuction Sale

Gautha & Co.,

Rattan Bazar, Madras.

Of Electric, West-End, Grand and Gautha Lever
Watches, Clocks and Time Pieces at Specially reduced
Prices.

8 Days Sale

for 24 to 31 Dec 1919.

Some Goods Sold 10, 25, 30, 40, per cent.

Deduction on Prices marked according to the
nature of Goods, since a large Consignment of fresh
goods expected from factories.

You will be benefitted by GOING TO OUR SALE
ROOMS.

6, Rattan Bazar, Madras,

Avail this Grand Opportunity, Ever Offered in this
Presidency.

For Ladies a Jewel and for Gentlemen a necessity

జాబులు

రాజమండ్రి తాలూకాబోర్డు విభజన

అయ్యో! 9 వ తేదీని తనవైవిధ్యమునకు ప్రక
టింపబడిన గౌరవం జిల్లాలోని తాలూకా బోర్డులకు గురిం
చిన ప్రభుత్వపుత్తికపురు జాబితాను. దానివలన రాజమం
డ్రి తాలూకా బోర్డువిభజనము కృష్ణానదీ తీరాన జిల్లాలనుండి కొ
త్తజిల్లా యొక్కదుర్గము వాసివీయబడియు తెలియుచున్నది.
ఈ విషయము మా రాజ్ బోర్డు ఆరులాపురముతాలూకావారుల
కృత్యము వారాధికము లిగియు నుడు నిస్సంశయము

మాతాలూకావారు, అందు యిప్పుడుగా జూరీ తా
లూకావారు ప్రకటించిన రాజమండ్రి తాలూకాబోర్డులను కావలసిన
దానిలో విభజనమునకు నుపకారము జరుగుటలేదు. ఈ కారణ
ముచేతనే విభజన విషయము తెలిసినప్పుడు ప్రభుత్వతాలూ
కాబోర్డునికొక ప్రార్థించితిమి అనులాపురముక్రింద నున్నను
కొంతయు పరాకాష్ఠగానే యుండును. ప్రభుత్వపుత్తికపు
రమువారికి ఇంకను కొంతకాలము ఈవిధములగానే యుండు
ట మిక్కిలినివారము కలిగియున్నది. ప్రార్థనా విషయ
జిల్లాలో నగరము ఖండ మొకభాగముగా నుండును నందు
నిజముకాకయ్యనది అనుమానముగా నున్నది.

మొన్నటి కాలమునాకా ప్రార్థనము ననుకరించి ఇంకను
కొంతకాలమునాకా ప్రార్థనజిల్లా విషయమున తోచుచున్నది
అంతకాలము ధన మొసగునెడల ద్వితీయస్థాన ముగ్రమించు
మారాజ్ బోర్డు తాలూకా ఉపకారము లొందువిషయమున ధ
మస్థానము నలంకరించుడు ఇంకను కొన్ని రోజులము అందవలసి
యుండుట మాకు భేదవాత్సల్యముగా నుండకపోదు.

గో. వేంకటాచలపతిరావు,

గౌరవంతు కార్యదర్శి

చంద్రయ్య సుబేవారుగారి వరవాసుదేవాలయము

అయ్యో! కృష్ణాజిల్లా యేలూరులో నున్న కేటలాను
మాదు 25 సంవత్సరముల క్రిందను ప్రారంభించబడి తేలు
జిల్లా: చంద్రయ్య సుబేవారు మేజరు బహదూరుగారివలన 2వ
దేవరముచాలాభాగము పూర్తిచేయబడి కరిమిలూరు తేలు
కేటలవరకు శివయ్యగారివలన పూర్తిచేయబడి. (తరిమిలూరు
తేలుటయు వసతు తేవ్వకట్టయు నిలిచి యున్నవి. సవన 3వ
శాస్త్రగారు ఆ కాలంపుంజులనే కైలాసపతియవరము నుడ
నిగ్గించుటకు ప్రారంభించి యీ దేవాలయముల తాలూకు
పాలకొల్లిప్రమాణుల నిమిత్తము బొంబాయికి వెళ్లి యుండి
అచ్చట వరమవడించి. శివయ్యగారి ఆనంతరము వారి కిమ్మ
లు బాబులొక్కొక్కసంహారము ఈ సంబంధమైన పనుల
యందును చందాలకు వహించుచుండును నుండి.

ఇట్లుండగా 1915 సంవత్సరములో నేటికి భద్రాచలం
రాజాగారి యేలూరును ఉద్యోగములోనుండగా ఈ దేవా
లయము శివ నిమిత్తము నన్ను ఇప్పించవలసిందిగా కోరి
యేలూరు నివాసులు నడరు రాజాగారికి మహజ్జరు సంపించి
యొంది. నన్ను భర్తగర్తగా వుండవచ్చి కోరి. దేవా
లయముల తాలూకు వివరాలయ్యే చందాలలో నుంచి వాటిక
సమకాలిన్యము నేను పుచ్చుకొన నన్ను యేలూరువారలైనను
నన్ను పోషించితి యీవని నెరవేరుస్తానని ప్రభుత్వము
తోనే చెప్పియుంటిని. నన్ను పంపుటకు వీలులేదని శ్రీ
భద్రాచలం రాజాగారు తెలిపియుండిరి. నాకేరీలోండి
యీ వా శక్తిగలవరకుండా వనిచేయునుని చెప్పియుంటిని.
ఇట్టివి తేలు చంద్రయ్య సుబేవారుగారి కుమార్తె 1 మెంకల
నరసింహగారు 2 మెంకలలక్ష్మయ్యగారు పుల్లారాజు
రామయ్య శివకంపు బాబులొక్కొక్కసంహారము ప్రార్థనా
వాసుమిద వాకు నడరు దేవాలయముయొక్క భర్తగర్త
తీర్థము యిస్తుది 14-9-1915 తేది (ప్రస్తుతమున రిజిస్టరు
చేయించి యిచ్చియున్నాను. ఈవిధిలో నేను భద్రాచలం
యెన్టీలునుండి పుయ్యార్గం ఎన్టీలు తాలూకు పుయ్యార్గము
లోనికి మాు బెజవాడలో నుండున కట్టపరయ్యుడు. తేలు
కేటయ్యగారు యీ దేవాలయముల విషయములో నుంచిన
తెక్కెనాగారి రికార్డులని నిలవధనముగాని స్థిరపరాయణుగాని
నాకు వచ్చింతి చావలసివచ్చెను. వారి కిమ్మడి గారి అధీన
యందే వుండియున్నది. నేను బెజవాడలో నున్నప్పటికిన్ని
చందాల సమూహములను తెలంపుతో దేవాలయపు గురు
స్తా నెనుమాక కోర్క నాదిగారిని ఈవిధమున పంపియ్యవలసి.
అయిన వసూలుచేసిన సొమ్ములో కొంత నాకున్న కొంత
బాబుల సరిసంహారానికిన్ని యివ్వడము కలిపించినప్పుడు

జవాబుగారి వాదిగనుక వాయుకు శతండా వారి కివ్వవద్దని
చెప్పియుంటిని. అందుకు వారు ఇచ్చవలసినను అప్పటినుంచి
నావేగుమిద వసూలు చేయవద్దని చందాలపుల్లలో నాని
యొంటిని. నడకబుల్ల గురుస్తాద్దనే యున్నది. బాబుల
లక్ష్మీ నరసింహంగారు యిటీరుల చందాలను వసూలుపర్చి
వారి అన్నగాక ప్రారంభించిన కైలాసపతి మందిరమును
పూర్తిచేసినట్లు విని యున్నాను. నన్ను భర్తగర్తగా యే
ర్పరుయటకు ప్రార్థనావారివలన కేటలవరకు బాబుల లక్ష్మీ
నరసింహంగారితో కలిగి వెళ్ళుకొనుటకు వాకు యిప్పుడులేక
అంతటితో సంతోషించితిని. ద్రవ్యతేమిడిల్లకు యిగతా
పుయ్యగము జీవనోపాధి నిమిత్తము ననుకరించవలసి యున్నందు
కల్లనున్న ఘోరసంగ్రామమునందును గనుక చందాలము
వసూలుకావడము కమము గనుకనున్న వాకు యిటీరుల గలి
గిన చిక్కగల్లనున్న నేను యీ విషయములో తగుక్రద్ద
పుచ్చుకొనలేను.

నడరు దేవాలయములు యిప్పుడు యేర్పిల్లలో నున్న
దిన్ని వాకు తెలియదు. నేను యెల్లప్పుడున్న వాటి ముఖనే
గోచరాదన. ఈ దేవాలయముల తాలూకు వారద్ద 17 యా
పాయలుమాత్రము నిజమే వున్నది. శివయ్యగారి వరంగాను
న్న వారి కిమ్మడిగారి వరంగానున్న చెల్లించిన చ.దా సా
య్యకు వారి కిమ్మడి తక్కువెప్పలసి యుంటుంది.

చంద్రయ్య సుబేవారుగారి కుమార్తెగారి మెంకలలక్ష్మీ
య్యగారు యిటీరుల చందాలమునాకా. మై పునహరించబడిన
కారణమునకల్ల ప్రస్తుతం నేను యీవిషయముల పూజ కొని
పనిచేసే స్థితిలో లేను కాన భక్తాగ్రేసరుల దయకు ఆలో
చించి యీ విషయములో నకు యేయ్యమున నడువరుని
సలహాయిస్తే ఆనకారము చేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాడను.
వాకు యిచ్చిన అధికారముల యితర భర్తగర్తలను యేర్ప
రుయటకున్న వీలువున్నది. అట్టివా రెవ్వరైనను పున్న
యెడల వాకు తెలియవరచ ప్రార్థించుచున్నాను.

చా.కునహారు పురకావకము లక్కరాజా రామ
వరాధుని 16-12-19 కోటయ్య.

శ్రీకృష్ణ భారతము.

శనిరాజు శ్రీనాథ కృష్ణమూర్తి కాశ్మీ గారిచే మూలా
నుసారముగా నులభిచేరిన రచింపబడినది. ఇందు పన్ను యాగల
భారతమున లేని కథ తెన్నీ కథలు.

1 వ సంపుటము (ఆదిపర్వాధ్యాయము) రెల రూ. 2-0-0

2 వ సంపుటము (ఆరణ్యకాధ్యాయము) 2-0-0

3 వ సంపుటము (విరాటోద్యోగములు) 2-0-0

పోస్టేజీ కొనుచారే భరింపవలెను. వైపు ప్రకములు గా
యిలో వైజు వైజు కాగితము కాలికోలెండు.

వలయువారు:—మేనేజరు, కలవతి ప్రెస్సు,
(1895 647) రాజమండ్రి ఆది బ్రాహ్మణులకు.

దినపోషక శతకము.

ఇది సర్వజనకలనయమై భక్తిభావముల వోపించును. 1 అణా.

విజయవిలాస నాటకము.

ఇది చేయవార మేకటకవి రాకృతులలో రసవంతము
లగు పద్యములతో ప్రాయబడింది. అయ్యుగాకయుండే ప్రక
ర్ణించుటయు కోరబడినది. 10 అణాలు.

భర్తృహరి ప్రబోధము.

ఈనాటకమునందు కన్యాశుల్క వరకుబుద్ధివరసము
స్వయంవరము గృహస్థధర్మ సుసారవిచేరనము గురుసరు
వడేశము జ్యోతిషుని దుర్మకలు వాధకృతవిచారము భగవ
త్సేవానిధానము వారకాంతిచర్యలు పరిత్రతాధర్మములు
నిర్వేదము మున్నగు విషయములు గలవు. 12 అణాలు

భక్తజన మనోరంజనము.

శ్రీభగవద్గీత ప్రసంగ- సుఖసంస్కారలకు, నాటక సా
మాజికలకు, తదితరులకు సమకాలమున నుండునటులు ప్రాయ
బడి భక్తసాధనమున దిక్షిణమున ప్రకటింపబడినది. 4 అణాలు.

వైజులుగుపుస్తకము లొక్కసారి తెప్పించుకొనినవో
పోస్టేజీసహాయ 1-8-0 మాత్రమే. పుస్తకభాండాగారములకు
యాపాయికే పంపబడును.

దాసరి లక్ష్మణస్వామి.

వితాపులు, గోదావరి జిల్లా

భారత రాజ్యాంగ సంస్కరణలు

జూలై ౧౮౮౫ క మిటి నివేదికము.

(నిన్నటి తేదీవాయి)

3 వ భాగము

క్లాజ్ 80:— ఇండియా అధీనమున్న లన్నియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారి పార్లమెంటువారి ఆమోదము పొందుచు పోయియుండవలెను.

క్లాజ్ 81:— ఇండియా కాన్సిల్ కు యిచ్చబడిన కమిటీవారు ఇట్లు వ్రాసినది. ఇండియా విషయములందు ఆంధ్రము గలవారు ఇండియా కార్యదర్శికి సలహానిచ్చుచుండుట అవసరము. చాలకాలమునుండి వనితేయుచున్న యా కాన్సిల్ కు ప్రస్తుతము కమిటీవారు బ్రిటిష్ కార్యములు కనబడవు. ఒక్కొక్క సభ్యునికి ఒక్కొక్క కాబట్టి అధికారమువలననే కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. భారతీయులను అధికముగా సభ్యులుగా నియమించవలయు ననియు, ఇండియా రాజ్యాంగ విషయములపై సంపూర్ణముగా ఆలోచన లాగునగు భారతీయులను యీ ఇండియా కాన్సిల్ సభ్యులు అప్పడప్పుడు నియమించుచుండవలయు ననియు ఈ కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

క్లాజ్ 82:— ఇండియా కార్యదర్శి, ఇండియా ప్రభుత్వము, రాష్ట్రము ప్రభుత్వముల నీటి పరస్పర సంబంధములు ఎటుండవలెనో అనువిషయముపై కమిటీవారు యీ క్రింది సలహాలను ప్రకటించుచున్నారు. ఇండియా కార్యదర్శి పార్లమెంటుకు ఉత్తరవాదము కాన, ఇండియా కార్యదర్శిని ఇండియా ప్రభుత్వమువారికిని ప్రస్తుతము గల పరస్పరాధికారములను మార్చుటకు కమిటీవారు ఇచ్చుచుండును. అయినను ఇండియా ప్రభుత్వమువారు, సామాన్యకానసభవారు ఏ విషయములపై నైనను ఏకీభవించుచుండటము అట్టి విషయములపై ఇండియా కార్యదర్శి కృతీకమైన ఉత్తరపు లాగుగ గూడదు.

హిందూ శాసనము అధికారికముగా ఉండవలెనని ప్రకటించుచు నిర్ధారణపడుచున్న దను అసహాయ ప్రవర్తియున్నది. ఇట్టి అసహాయము ఎట్టి కారణము కనబడుటలేదు. ఇండియా కార్యదర్శినుండి ఇండియా ఒక సభ్యుడుగా చేర్చబడినది. భారతసామాన్య కానసభ అధికారికములపై చట్టముల చేయ సంపూర్ణాధికార మిచ్చునని ఈ సభ్యులనుండి లభించినది. పార్లమెంటువారికి భారత రాజకీయ విధానముపై సంపూర్ణాధికార ముండవలెనని విషయము నిర్ణయించినది. అయినను అధికారికములందు భారతీయులకు కొంత స్వాతంత్ర్యముండుట అవసరమని కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. అధికారికములందు గ్రేటు బ్రిటన్, అస్ట్రేలియా, న్యూజిలండు, దక్షిణాఫ్రికా లకట్టి స్వాతంత్ర్యమున్నచో అట్టి స్వాతంత్ర్యము ఇండియా కొనుగట్టు భాగ్యము. కావున అధికారికములందు ఇండియా ప్రభుత్వమువారు, భారతసామాన్య కానసభవారు ఏకీభవించి ఒక తీర్మానమును ఆమోదించి అట్టి తీర్మానముపై ఇండియా కార్యదర్శి ఎట్టి భిన్నమైన ఉత్తరవును ఇయ్యరాదని యీ కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. అయితే సామాన్య కానసభవారు తీర్మానము బ్రిటిష్ సామాన్యములకు వేరని ఇతరదేశములు, ఇతర రాష్ట్రములకును గల ఒడంబడికలకు విరుద్ధమైనచో అట్టి సభ్యులందు ఇండియా కార్యదర్శి అతీర్మానమును సవరించుటకు అధికారముండవలెను.

ప్రభుత్వము త్రాఖులందు కేంద్ర ప్రభుత్వము వారికిని రాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారికిని ఇట్టి సంబంధము లే యుండవలెను. కేవలము రాష్ట్ర విషయములందు రాష్ట్రము కానసభవారు రాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు అంగీకరించుచో కేంద్ర ప్రభుత్వమువారు ప్రతిపాదనకు ఉత్తరవును ఇయ్యరాదను, ప్రజామిత్రకాఖులపై కేంద్ర ప్రభుత్వమువారికిగాని ఇండియా కార్యదర్శి స్వల్ప అధికారము యుండవలెనని కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

క్లాజ్ 83:— నిబంధనలను ఇండియా కార్యదర్శి, పార్లమెంటు స్థాయి సంఘము వారు సంప్రదించి తయారుచేయుదురు. అనిబంధనలను ఎట్లు అచరణమునకు దించవలెనో పార్లమెంటు స్థాయి సంఘమువారు ఇండియా కార్యదర్శికి సలహానిచ్చుచుండవలెను. ఏయే విషయములు పార్లమెంటువారు తీర్మానించవలెనో, లేక ఇండియా కార్యదర్శియే ఉత్తరవును ఇ

వ్వవచ్చునో అని విషయములనుబట్టి నిరణ్తుత కమిటీ తీర్మానించవలెను. ఈ నిబంధనలను తయారుచేసిన ఏయేట పార్లమెంటు సభవారు యానిబంధనల చట్టమును చర్చించి ఆమోదించవలెను.

4-వ భాగము.

క్లాజ్ 84:— క్రొత్త సంస్కరణచట్టము ప్రకారము వర్జిక్ సభ్యులందు చేరినవారికి కొన్ని కష్టములు కలుగును. ఈ సందర్భమున వారు చేసిన ప్రకటననీయమును కార్యములను మీకు పొగడుచున్నాము. కొందరు ఇట్టి సంస్కరణములపై కేవలమునకు వ్యతిరేకమునని నూచించుచున్నారు. కొందరు సంస్కరణములు ఆవశ్యకమునని అభిప్రాయపడుచున్నారు. అందరు పార్లమెంటు గారు తీర్మానములను అచరణయందుంచుటకు అంగీకరించుచున్నారు.

రాష్ట్రములందు ప్రభుత్వము త్రాఖులకు సంబంధించిన అధికారము గవర్నరు, కాన్సిల్, అజ్ఞాతము లోబడియుండును; ప్రజామిత్రకాఖులకు చేరిన అధికారము గవర్నరు మధ్యను అజ్ఞాతము లోబడియుండును. అయినను అధికారములలో భాగము కృతీకమైన ఉత్తరవులను మధ్యముగాని, కాన్సిల్ గాని గవర్నరు అనుమతి పొందె ఇచ్చుచుండవలెను.

రాజకీయ ఉద్యోగముల పురోభివృద్ధికి ప్రత్యేకముగా సాకారము లాగుగలవలెను. కొన్ని సమయములందు కొన్ని కాఖులందు అధికారములను మార్చవలసినదయ్యెను. అట్టి సమయములందు మధ్యములకు అధికారములను సంపూర్ణముగా మైత్రీకముగా చేయుట గవర్నరుయొక్క ముఖ్యధర్మముగా నుండవలెను. ఇట్టి ప్రత్యేక తీర్మానములు చేయబడిన ఏయేట కూడ ఏ అధికారి అయినను, క్రొత్త సంస్కరణములు అమలునకు వచ్చినవియు, పనిచేయుటకు అనుమతిని కనుపరచిన, అట్టి అధికారి ఇతర ఉద్యోగము నేరైనను ఇవ్వవలెను. అట్టియుటకు నీలులేకపోయిన సభ్యులకుడగు ఇండియా కార్యదర్శి తీర్మానించు ఏ ఏ ఏ ఏ అయితే అధికారి కచ్చుచుండవలెను.

5-వ భాగము

క్లాజ్ 41:— 10 సంవత్సరములపేర్కొను స్టాట్యూటుకి విమోచకవారు సమావేశము కావలెను. ఈలోపు గ బిల్లులందరి ముఖ్యములను నియోజక వర్గము, ప్రభుత్వము త్రాఖులపై విషయముల పట్టికలందు ఎట్టి రాష్ట్రము చేయుటకు కానసభలకు అధికారముండ గూడదు. స్టాట్యూటుకి విమోచన వారు సంస్కరణములు ఎట్లు అమలునందున్నవి ప్రభుత్వము త్రాఖులపై కాఖులందరి విషయములను ఎట్లు మార్చవలెను, కేంద్ర ప్రభుత్వమును ఎట్లు సంస్కరించవలెను మున్నగు విషయములపై సలహానిచ్చెదరు.

ముగింపు

(8) బిల్లుపై కమిటీవారు ముఖ్యతీర్మానములు నూచు (ప్రకటించబడినవి. బిల్లులందు కొన్ని విషయములు లేవు. బర్మా విషయము బిల్లులను బెట్టి ఏర్పాటులు కానరావు. బర్మా ప్రతిపక్షుల సాక్ష్యమును కమిటీవారు నిరూపించును. బర్మా కేసులకు కూడ ఇట్టి సంస్కరణములే ఇవ్వవలెనని కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. అయినను బర్మా కేసులు భారతీయులు చేరన విషయము అంగీకరింపవలెను.

(9) రాష్ట్రము కేంద్ర ప్రభుత్వములకు అధికారికములను బెట్టి సంబంధముండవలెనో అను విషయముపై ఆసేతులు ఆ సేత అభిప్రాయము లిచ్చినారు. ఈ విషయముపై ఒక సంఘము నేర్పాటు చేయవలయుననియు ఆ సంఘమువారు తీర్మానములను ఆలోచించి సలహానిచ్చిన బాగుండునని ఇండియా ప్రభుత్వమువారు సలహా ఇచ్చినారు. కమిటీవారు ఇండియా ప్రభుత్వమువారు సలహాను అంగీకరించుచున్నారు.

(10) హిందూ శాసనములను రాజకీయ విధానము సభి కృతీకములపై ప్రతికాఖు కానసభ అధికారములలో కొందరిని ఒక స్థాయి సంఘముగా నియమించిన బాగుండునని కమిటీవారు సలహానిచ్చుచున్నారు. ఈ స్థాయి సంఘములు గవర్నరుగారి అధికారములకు లోబడి యుండవలెను.

(11) పన్నులు తనూలుచేయుట, విధించుట విషయములకు ఏకీకరించుటకు విధిమయము. క్రొత్త పన్నులు విధించునప్పుడు కానసభవారు ఆ విషయముపై చర్చచేయుట భాగ్యము. తన్నులను నిర్ణయించుచట్టము ఏర్పడుటకు మంచి దని కమిటీవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ప్రస్తుతము కార్య

నిర్వాహక ప్రభుత్వమువారు పన్నులను విధించుచు తనూలు చేయుచున్నారు. కానసభవారు సలహాలను పొందుట భాగ్యమున అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఎంతవఱకు కట్టవలయునో, ఏవిధముగా తన్ను తనూలు చేయవలెను, తన్ను విధించునప్పుడు ఎట్టి తీర్మానములను అంగీకరించవలెను మున్నగు ముఖ్యములను అందు ఒక చట్టము తయారుచేసి ఆమోదించుట అవసరము. ఈ సంస్కరణములు అచరణనకు రాక పూర్వము యీ విషయములు నిర్ణయించు చట్టమును తయారుచేయవలెను.

(12) విద్యావిషయములందు ఫస్ట్ క్లాస్ విజిటారి సలహాలను కమిటీవారు రంగీకరించుచున్నారు. విశ్వవిద్యాలయములు, ఇతరముఖ్యాధికారములపై మిగిలిన అధికారములందు మధ్యములకిచ్చవలెను. మధ్యముల నిన్ను కాకులందును విద్య వ్యాపింపజేయుటకును పాటుకడదనని కమిటీవారు సమ్మతించుచున్నారు. సాధ్యకమీమకవారు సలహా ఇచ్చినట్లు ఆలోచనలయ్యుటకును బోధనలను నియమించుట మంచిది.

(13) ప్రభుత్వమునందలి రెండు కాఖులవారికి సమానము చేయుటకును (ప్రతిరాష్ట్రమునందును ఒక అధికారికము ఏర్పాటుచేయుట అవసరము.

(14) కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వములు భారతీయుల అభిప్రాయములను ప్రకటించుచుండవలెనని కొందరు సాక్షులు సాక్ష్యమిచ్చినారు. ప్రభుత్వమువారు ప్రజలలో ఏకీభవించుచు ప్రజల ఆశయములను కృతీకముచుండవలెనని కూడ కొందరు సాక్షులు ఇచ్చినారు. సరియైన అభిప్రాయముని తలచుచున్నాము. ఇండియాకు, గవర్నరు, జిలక గార్లుకూడ ఇతర అభిప్రాయము గలవారిని తెలియచున్నది.

(15) ఈమధ్యను ప్రస్తుత రాజకీయ విధానము ఇండియను చేయబడిన వన వాదమును కమిటీవారు తీవ్రముగా అభిప్రాయించుచున్నారు. ఇండియా ప్రభుత్వమువారు కేవలమునకు ఒక టును కాంతిని పోషించినారు. వారు కేవలము కృతీకముల పాత్రులు. అయితే ఇండియా ప్రభుత్వమువారు పార్లమెంటు వారికి ఉత్తరవాదములను చేసి కొన్ని సమయములందు ప్రజల తీర్మానములను నిరాకరించవలసినదయ్యెను. అయినను ఎల్లప్పుడు ప్రభుత్వమువారు భారతీయుల పురోభివృద్ధికి పాటుపడుచుండిరి.

(16) కమిటీవారు నివేదికము అనుబంధములు. కార్యక్రమము పార్లమెంటు సభ్యులకు తెలుప ఏర్పాటులు చేయబడినవి.

దగ్గరేము:— భావము రాబట్టు భారతీయులుగాను 1917 వ సంవత్సరము సెప్టెంబరు 11 వ తేదీన హైదరాబాదు జేసేవనుకు ఎఫ్. ఏ. విల్సన్ గారిలో కల్గి దేశాధ్యక్షులు పట్టణమునందలి వచ్చిన రెండు పెట్టెల సందర్భములో కనుపరచవలసిన దీనిని పోయించున ఇండియన్ బిల్లును వ్రాయించుకొని పెట్టెలనియ్యవలసినదని కోరెను. ముప్పుగారికి ఆ పెట్టెలు వచ్చెను. తా నేనుకొని విల్సన్ సంతకముచేయు ముద్దాయి పోలీసు ఉద్యోగిని చెప్పి రాబట్టు అని బానిసాద సంతకము చేసెను. ఆ పెట్టెలను వారు తీసికొనిపోయి. పార్లమెంటు తన పెట్టెలు తనకు రావలసిన ఫీర్మాను చేసికొనెను. దానిమీద పోలీసువారు భోగట్టాచేసి ముద్దాయిని వట్టుకొరి. కేసుపై యిద్దరెనున్నా విచారించుచున్నాము.

చంద్రరేఖావిలాసము

ఈ క్షుణ్ణ ప్రబంధరాజము: కూచిపూడి కవి ప్రణీతము “ఈకృతికి ధేనుముగా గృహి - నే కవులును తెచ్చుచాల దిదిరుదము.” - జగ్గకవి. రెండవ పూర్వము. 12.

అపూర్వ సంఘ సంస్కరణము

కాలానుగుణ మైన “మొదట గ్రంథము.” “అత్తులకు లిచ్చినను చాల” దని పొగడగన్నది. అ. 8.

వసంత సేన
అతిమనోహర మైన యభినవకావ్యము పెక్కు
కవిత్రీకల మెక్కు పడసినది. 0-8-0.

నీతికథాసంగ్రహము

చిర కాలమునుండి పాఠ గ్రంథము. 2,000 ప్రతులు
వ్యాప్తిలోనున్నవి. అందఱు చదువదగినది. అ. 4.

కాళ్ళ కూరి గోపాల గావు గారు,
ఆచారపుక్ సుంద, బార్డిటోక్, చందరాసు.

వ్యాపార విషయములు

లండను, బొంబాయి ధరలు

[మాంసములకు లండను వ్యాపార విషయములను తెలుపుచేసినందున ఈ సంచికలో లండను, బొంబాయి ధరలను ప్రకటించినది, త్వరలో కలకత్తా చెన్నపట్టణము బజారులను కూడ చేర్చెదము. ఈ మార్పుల ప్రకటనకు ప్రయోజన కరముగ నుండునని నమ్మెదము]—శ్రీకాశిపతి.

మార్కెట్ పుర్రేలు	
అమెరికను డాలర్లు 100 కి	రు 228
హాంకాంగు " "	234
హాంకాంగు " "	879½
సింగపూరు " "	106
బహుమతి " "	112
బ్యాంకు టెలిగ్రాఫ్ ట్రాన్స్మిషన్ రూపాయకు 28 పెన్నీలు	
బ్యాంకు హాండ్	28-1-16 పెన్నీలు
లండను కిర్యాబడిన హాండ్ కొనుగోలుధర 28-17-82 పెన్నీలు	
లండనులో టెండి ధర ఆవులకు	76½ పెన్నీలు
బ్యాంకుల వడ్డీ రేటు	
మదరాసు బ్యాంకు నాటికి	రు 5
బెంగాలు " "	5
బొంబాయి " "	5
ఇంగ్లాండు " "	6
బొంబాయి బజారు	

బట్టల ధరలు నిజకడగా నున్నవి. గిరాకీ మందము. ఇతరయూర్ప్ ద్రవ్యములకు సరకులను బుచ్చుకొనుట లేదు. అమ్మనాకు తమ సరకులను విక్రయించుటకై తొందరపడుటలేదు. పెండ్లిండ్ల కాలమునకై వేచియున్నార. ఇది మారు నెలలో ప్రారంభమగును. సరకులకు రయిలు దెబ్బలు సప్తయిహూద సరిగాలేదు. ఎప్పుడో ఆకస్మికముగా రయిలువారు దెబ్బలు కలవని తెలియజేయుదురు. ఆ కంటే సరకులు కొనుటకు వీలుండదు. సరకు స్టేషన్ లో నిలువయుండుట తక్కించుచున్నది. ఇందువలన వర్తకులకు వడ్డీయందు ధరలు మారుట కలసను నష్టము కలుగుచున్నది.

బజారులో ముందు బేరములు కొంతవఱకు ప్రారంభమైనవి. పెద్దధర లిచ్చి మాక్ షెట్టరులో కొందరు బేరములు చేసెయున్నారు. వీరు బొంబాయిలో పెద్ద పెద్ద వర్తకుల దగ్గర నిజాయతీను సరకు సంతయు కొనివేయ బాగుచున్నార. ఇరవైయు నెలల స్వాధీనమగుటతోడనే ధరలకు పెంచుట యును యున్నారు. అందువలన సరకులను కొనువారు బాగ్రి తగినంతదలసియున్నది. రేపటికోసాన నేమి జరుగునో యెరిగిని తెలియదు. యుద్ధము ముగిసినది. ముగిసినప్పటికి సర్కారు వారి యుద్ధపుష్కల మార్గము తగ్గుటలేదు.

మాంచెట్టరు బజారు ధరలు నిజకడగా నున్నవి. వారి ధరలు సరసముగా లేనందున బేరము లిచ్చుటకు వ్యవస్థగా నున్నది. అయినక, కొందలు ప్రస్తుతపు ధరలకన్న నధికము గు ధరలకు కొన్ని బేరము లిచ్చుచున్నారు. మారమునందిం గను మార్పులు కలుగునయి, అందువలన లాభము రావచ్చు ననియు, వీరిలక. కాకి నేడులకు, మల్లులకు బేరములు వచ్చుట లేదు.

జపానుగుడ్డల ధరలు నిలిచియున్నవి. బొంబాయి యంత్రకాలలలో చేసిన "లాంగుట్లాకు" నకు కొంచెముగిరాకీ కలదు. పానకు రు 1-10-0 అ. పె. దలం రు. 1-18-0 ల కంటకు ధర నుటకు ఉన్నది. నూలు ధర అధిముగా నున్నందున, యంత్రకాలలవారు విశేషముగా సరకు విక్రయించుటలేదు. రంగురంగులచెట్టుగుడ్డలు ఇంచుమించు విశేషముగా పోవుచున్నవి. లాంకవయరు మిల్లులు సహాయము సలకు నమోనాలలో పోటీ చేయలేకున్నవి.

తెల్లగుడ్డల ధరలుకూడ కొంతవఱకు నిజకడగా నేయున్నవి. గిరాకీమందములేదు. నిజవసరకు విశేషముగా లేదు. మాంచెట్టరు ధరలు నిజకడగా నున్నవి. ఈగుడ్డలనుకూడా గాఢము సరకును విక్రయించుటలేదు. పూర్తి ధరలు కావలయు ననుచున్నారు.

కోరా జాకీ నేడు	
కోరా జాకీ నేడు	సం 18 45 X 22 10-4-0
" " " "	18 46 X 22 8-8-0
" " " "	188 40 X 22 8-8-0

తెల్లగుడ్డలు

లెక్కలు	సం 1500	32 X 42	29-8-0
హా. బి. టి. సి.	సం 40000	38 X 40	41-0-0
హా. బి. టి. సి.	సం 80000	" "	25-0-0
ఫోర్ములు క. బి.	సం 100	35 X 40	25-0-0
" " "	151	38 X 40	24-8-0

తెలుములు

ర్యాబీ	సం 6	41 X 19	10-0-0
" "	సం 60	46 X 19	11-0-0
" "	సం 600	51 X 19	12-0-0
" "	సం 6000	56 X 19	13-8-0
" "	సం 88	58 X 20	10-0-0
" "	సం 350	54 X 20	16-0-0
" "	సం 385	60 X 20	17-0-0
" "	సం 425	" "	18-0-0

జపాను కోరాగుడ్డలు

సం 55000	44 X 32	20-8-0
" 220	...	19-0-0
" 7200	...	20-0-0
" 8800	...	26-0-0
" 4100	...	25-0-0
కోరా డ్రెస్సు ఏకగమూర్తి		80-0-0

బొంబాయిలో నూనెగింజలధర.

అమెరికనులధర నిజకడగా నున్నది. బేరములు సామాన్యముగా నున్నవి. వేలునెనగల ధర నిజకడగా నుండి బేరములు సామాన్యముగా నున్నవి. ప్రత్తిగింజలధర నిలిచియుండి బేరములు సాగుచున్నవి.

నవ్వులు, తెల్లవి	రు 25-4-0
అమెరికనులు	రు 71-0-0
ప్రత్తిద్రవ్యము	రు 48-0-0
వేరునెనగలు మంచిది	రు 90-0-0
కరకాల్పములు (భిమిడి)	రు 15-0-0

ప్రత్తిధరలు (బొంబాయి డిసెం. 15)

ధరలు నిజకడగా నున్నవి. శ్రేష్ఠమైన ప్రోద్విశుత్తి 1920-వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ మే నెలలలో బహ్యుదాతధరలైన 584 రూపాయల ధరదగ్గర ప్రారంభమై 548½ రూపాయల వఱకు పోయి, బహు మూసివేయవచ్చునది 588 రూపాయలకు తగ్గినది. కొలాబాలో 587 రూపాయల దగ్గర ప్రారంభమై 540 రూపాయలలో ముగిసినది. కాకత్త బేరములు మందముగ నున్నవి.

అమెరికనులకు ధర లెట్లుండినది.	
శ్రేష్ఠమగు ప్రోద్విశుత్తి	540 ఏప్రిల్ మే.
" బెంగాలు ప్రత్తి	470 డిసెం. జనీ.
" "	460 మార్చి
మంచిది ఉచూ	411 డిసెం. జనీ.
" "	412 మార్చి.

రంగుల ధరలు. (డిసెంబరు 12)

నైజాము కాంగోధర కొద్దిగ పెరిగింది. పానకు రు. 7-10-0 అ. చొప్పున బేరములు జరగినవి. ఈమధ్య కొంత కాలమునుండి గిరాకీ తగ్గుచుండిన బొట్టు కాంగోధర పానకు 7 అ. కలదు. ఈ రంగులు బాగుగ విక్రయమగుచున్నవి. బాసలలో వేసి రంగులు వేయువారు విశేషముగా కొనుచున్నారు. పెద్దయంత్రకాలలవారు తమకు గావలసిన రంగులను సీరు నుండియే తెచ్చుచుకొనుచున్నారు. ఆకుపచ్చ రంగులలో "మాజెంటా" చెప్పవట్టణపు గిరాకీ తగ్గుచున్నది. తక్కినవానిధరలలో మార్పు ఏమియులేదు.

ధర లీగధముగా నున్నవి.	
కాంగో ఎరుపు పాన	రు 6-8. - 7-10-0
డై రెట్ట ఆకుపచ్చ "	రు 5. - 5-8-0
డై రెట్ట ఆకుపచ్చ (కాక్)	రు 10. - 12-0-0
మెథిల్ బ్లూ	రు 9. - 12-0-0
విక్టోరియా నీలము	రు 20. - 22-0-0

రసాయన వదార్థములు.

డిసెంబరు 12 బట్టలను చూచుచేయు పానుమునకు తప్ప మిగిలిన కస్తుల ధరలన్నీయు అటులనే నిలిచి యున్నవి. ఈ పానుము హండ్రెడు రైటు 210 రూపాయలనుండి 80 రూపాయలకు తగ్గినది. క్రొత్తసరకు దిగుమతియైనందున ఇట్లాక

సారిగ తగ్గుటసంభవించినది. ఈ నెలముందులోగా మతిగొంత సరకు రావచ్చునది అప్పుడుగ. లింగను తగ్గువచ్చును. ఈపాను ముగియ జపాన తేలికమునకు కూడ కొందలు ప్రాసీ. ఆ గరకును యీ నెలలోనే రావచ్చు.

అమెరికను ధర తగ్గినందున టిర్క్వి యెట్టువారు ధర కూడ తగ్గినది. దీనిధర ప్రస్తుతము హండ్రెడు రైటునకు 30 రూపాయలు కలదు.

లండనులో లోహముధర. (డిసెంబరు 9)

శ్రేష్ఠమగు ఇంగ్లీషు లాగి	పానులు 109
జి. ఎమ్. బి. గురతుగలది	" 101½
ప్రజామత్తు లాగి	" 150
ఇనుకరేణులు	" 41½

లండనులో నూనెగింజల ధర.

ప్రత్తి గింజల మంచిది, లండనులో బేర్చి యిచ్చునట్లు ఉన్నట్లు 22½ పానులు ఇందు జరేరద, ఫిబ్రవరుకు కూడ బేరమున్నవి.

మేకచర్మములు (లండను డిసెం. 11)

మేకచర్మముల బేరము లీకోసాన పూర్తియైనది. చెన్నపురి మేకలలో ప్రయమ్. 88 పెన్నీలు (ప్రియము) " మిడియమ్ 18 పెన్నీలు మొదలు 24 పెన్నీలు కంటకు గలదు (ప్రియము). " సామాన్యము 12 పెన్నీలు (ప్రియము). 7,26,000 చర్మములు విక్రయించబడినవి.

తూర్పు ఆఫ్రికా భారతీయుల దుస్థితి.

తూర్పు ఆఫ్రికాలోని నైరోబి వట్టణములోనుండి ఆంగ్లాను గా రిట్లు గంధి గాకీ రెంటివార్తను పంపించిరి:— తూర్పు ఆఫ్రికాలోని భారతీయుల స్థితి చాలవిషమముగ నున్నది. భారతీయు లిక్కుము తూర్పు ఆఫ్రికాకు రాకుండ మన వారికి నియోజకాధికారము లేకుండ, చేయుటకు ఏకోపి యనుట పట్టుదలతో వుంచే యుచున్నార. భారతీయుల సంవర్తకులకు ప్రజలు నీతిమూల లగువరని వారు చెప్పుచున్నారు. ఆర్థికస్థితిని యెంచి యుట గవర్నమెంటు వారే రప్పించిన సంఘమువారి టెస్టిమోనియముననే తెలుపించి భారతీయులకు నీతిలేదని తెలిపిరి. దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులను రానియోకుండునట్లే తూర్పు ఆఫ్రికాకు రానియోకుండ దని వారు కోరిరి. ఇక్కడి జేతనుసభ సంఘమువారు సమాజేకమై తమదోషమును వెల్లడించిరి. నీతికడ జనేరవరకు నుండును. నేను చెప్పగ కాంగ్రెసు కమ్యూటీవాను ఆలోచించి ఇర్మకుల తూర్పు ఆఫ్రికాలో భారతీయులకు ప్రత్యేక సహకారములు చేయవలెనని తలచియు ప్రస్తుతమున్న హక్కులను పూర్ణముగ మన్నించిన చాలుననియు కోరుచున్నారు. ప్రస్తుతము బహుజన విమమస్థితిని నలుగురకు విప్పి చెప్పి వెల్లడించుదు.

గంధి గారు సంగతి సందర్భములకు తెలుపుచున్నారు. ఇక్కడ భారతీయులకు వ్యతిరేకముగ నుద్యమము బయలుపేరుటకే యాభారము కనిపించదు. దక్షిణాఫ్రికాలో నిట్టి యుద్యమమే బయలుపేరుచున్నది. అక్కడి యూరోపియనులు దక్షిణాఫ్రికా జేతను తమకు స్వదేశీమనియు, అందరి కంటె మందర తాము జన. వచ్చు జేతను నుద్ధరించి మనియు చెప్పుకొందురు. తూర్పు ఆఫ్రికాలోని యూరోపియను లట్లు చెప్పుకొనుటకును వీలులేదు. అక్కడవారు లభిపొందుటకే యుండిరి. తూర్పు ఆఫ్రికాకు విరోపియనులు రాకపూర్వమే భారతీయులు నిర్మి అక్కడ కాపురముండి జేతనును బాగు చేయ వారంభించిరి. తూర్పు ఆఫ్రికాలోని ఆప్లాండు ప్రాంతములకు భారతీయులు బాగుచేయుటకు పూర్వము విరోపియను లేమియు చేయలేకుండిరి. ఇప్పుడట్లుకాదు. నైరోబివట్టణము యొక్క శీతోష్ణస్థితి దిక్కుముగ నున్నది. విరోపియనులు క్రిడించుటకు దిక్కుగముగ నున్నది. కాపుర భారతీయవర్తకులను, భూస్వామియను ననువారికి కండ్లెర్రకండ్లెన. అక్కడకు మన వారు వెళ్లుటకు అభ్యంతరములను కల్పించునుండ మనముచూచి సహించుటము. ప్రభుత్వము వారు భారతీయులకే యానందములు కలుగకుండ చూడవలసి యున్నది. ప్రజలు తమనిశ్చయమును చూపింపవలయును.

(9-వ పేజీ తరువాయి)

ఉ:- కొద్దిగా మాందీ.
ప్ర:- గ్రామస్థులు గ్రామములోనికి వెళ్లి పోయారా?
ఉ:- నేను చెప్పలేను. కాని మేము వెళ్లినప్పుటికి కొందరుండరి.
ప్ర:- మీరు ప్రజలను చూచి-కుపాతులను వేయించి?
ఉ:- అవును.
ప్ర:- మీరు ప్రజలను చూచారా? వా రేమిచేయుచుండిరి.
ఉ:- నేనివరకు చెప్పనే చెప్పలేను.
ప్ర:- మీరు దగ్గరకు వెళ్లి చూచారు గతక ఏమిచేయుచుండిరో చెప్పగలరా?
ఉ:- నేను గుర్తించలేను.
ప్ర:- వారేమి చేయుచున్నారు. మీరు తెలిసికోదలచలేదా?
ఉ:- లేదు.
ప్ర:- వెంటనే కుపాతులను వేయించవలయునని నిశ్చయించుకొంటిరా.
ఉ:- సరే అవును.
ప్ర:- ఎందుకు నిశ్చయించితి?
ఉ:- వారు అల్లరిచేయుటకు ముగిరిన మే మెవరును.
ప్ర:- వారేమి చేయుచున్నారో మీరు చూడదలచక కుపాతులను వేయించితిరా?
ఉ:- సరే.
ప్ర:- ఎన్ని బాటలు కాలితి?
ఉ:- కొన్ని బాటలు కాలితి- ఎన్ని బాటలుకాలిందో చెప్పలేను.
ప్ర:- ఎవరమంది చనిపోయిరి?
ఉ:- ఒకని వెళ్ళి రిగితెను. ఎర్రనవచ్చిపోయి రని అనుకొను.
ప్ర:- ప్రజలను భయపెట్టుటకే మీరెట్లు చేసితిరా?
ఉ:- ప్రమాదము జరుగజేయ నట్లు చేసితిమి, సాక్షి యిట్లు చెప్పవారింట్లోకి-కుపాతులను కాలించి నేను మేకుపుండు వెళ్లిపోతి. మరువాడు తిరిగి ఫిరంగులతో రైలులో బయలుదేరి ముసారాగా నిల్చితిని. ఆనాడు కుపాతులను వెళ్ళించలేక. తరువాతి మానియును కాలా యనగ్రామము వెళ్ళితిమి. గ్రామము దగ్గర కొందరు జనముండిరి. ఎర్రనుండి యుండికో నేను చెప్పలేను. సాక్షియందుకంటె నెక్కువ మంది యుండెను. వారేమి చేయుచున్నారో నేను చూడదలచుకొలేను. కొందరు నిలచుకొని యుందురు. కొందరు ఇటునటు కదలుచుందురు. వారిమధ్యకడ కుపాతులను కాలించితిని.
ప్ర:- ఎందుకు కాలించితి?
ఉ:- ముసారానిగు వ్రేమను దగ్గర అల్లరి చేసినవారితో మీరు కలిసిరి.
ప్ర:- మీరెవరు ఎవరు? గ్రామస్థులనియో?
ఉ:- గ్రామస్థులందరు చేరి అల్లరి చేసిరి.
ప్ర:- గ్రామస్థులలో నింతమంది యుండిరి?
ఉ:- ఎంతమంది యున్నారో నేను చెప్పగలను.
ప్ర:- మీరు చూచినప్పుడు సామాన్యులు గారు యెంచి కుపాతులను వేయించితిరా?
ఉ:- అవును.
ప్ర:- వారెప్పుడు ఏమియు చేయుటలేదు కామా?
ఉ:- లేదు.
ప్ర:- వారు సామాన్యులు గారిని యెవరిని కుపాతులు కాలించుట భగ్యమా?
ఉ:- అవును.
ప్ర:- ఎంతమంది చనిపోయిరి?
ఉ:- ఒకడు చనిపోయెను. ఒకనికి వెళ్ళును రిగితెను.
ప్ర:- కుపాతులను కాలించి మీరు గ్రామములోనికి వెళ్ళితిరా?
ఉ:- అవును.
సాక్షి విచారణ జరుగుచుండగానే ఆనాటికి విచారణ విరమించిరి.

గురువారము.

లాహోరు, డిసెంబరు 18:- నేను లిగి నుండునాడు విచారణ ప్రారంభించి లాహా శ్రీరామ గారియొద్దకుండి సాక్షియు వుచ్చుకొనిరి.
జగత్పూరాయణగారికి సాక్షి యిట్లు చెప్పెను:-

6-6 తేదీన మే కవులముఖానికి నగరమునే దుకానములను కట్టివెట్టిరి. అప్పుడిచ్చిన ముసాదములలో దానిని వ్యాపారము చేయుచు గ్రామస్థులుకలరే. నేను ఒక్కడను న్యాయాధికారులనుకు చందానమును చేసితిని. తరువాత మూల నేను వీధులలో రోవులాడించి నిజముగా.
మహారాజా వాగ్దాని తిరుమలములో నిలువబడి యున్నారో నేను చెప్పలేను. వారు కలవరుచుండిరి. ఎన్ని బాటలు వేసిరో నేను చెప్పలేను. ఇటు అటు కదులుచు వారిమీద కుపాతులను వేసితిమి. జేకునందు కాంతిని వెలకొల్పుట చాలా వ్యయము కలది.
జగత్పూరాయణ:- సామాన్యులను రక్షించవలసిని భారము మీరెవరనుకున్నదిని నేనెవరును.
సాక్షి:- వాడుధీయవం యిట్లు భావించుకు ముగ్రము.
ప్ర:- మీరు మేప్పేలుకుని నున్నారా. కుపాతులను కాలించి అధికారము మీకెక్కువలేదని యెవరుచెబురా?
ఉ:- ఎవరెప్పుడూ.
ప్ర:- ప్రతిదినమునూ.
ఉ:- క్రిమినలు (ప్రొసీక్యూటర్) ప్రకారము నాకు అధికారమున్నది.
ప్ర:- రు రేకానను ప్రకారమే?
ఉ:- కాదు తెలియదు.
ప్ర:- ప్రజలను వెళ్లి పోయి చెప్పి వారికి కృధినిచ్చితిరా?
ఉ:- దానికి కృధిలేదు. జేకు నెక్కువకి నాకు జనవరమునితోచి పని చేసితిని. నేను నమ్మినప్పుడు పనిచేసితిని.
సాక్షి యిట్లు చెప్పెను- ఒకరియగు గారు కొందరు కట్టలను 40 గజలు బంధిగావాలనుచు నిదిచి వెట్టి. నేను మేకుపుండులో మున్నగునాడు ప్రకటించలేను. మేకుపుండున ఫిరంగులు వెట్టి బాదవలదిని నేను ప్రజలతో చెప్పలేను. నేను అట్లు చెప్పకదని ధియించు గ్రామింవరే.
స్వీయ గారికి సాక్షి యిట్లు చెప్పెను:- నేను నమ్మినప్పుడు కుపాతులను కాలించితిని కుపాతులను వేయించుటవరమై యుండెను.
మహారాజు ఆనాడు గారికి సాక్షి యిట్లు తెలిపెను:- విజేతుల అధికారము వారికి వచ్చిన వెళ్ళిన వివాదముల రాజగ్రామములని వాయ్విరాయము. విజేయధికారము వచ్చిన కొందరు వెళ్ళిరి. వారెవరునో నేను చెప్పలేను.
వెటర్నీ గారు లింగివరీయేం సాక్షిగా యిట్లు చెప్పెను:- మేకుపుండులోని 10 మంది వీధులలోను 4 కరిం వుచ్చుకొనిరి.
తెప్పి నెంట్లు ట్రానుగారు తమనా సాక్షియిచ్చిరి.
ఇతర సాక్షులు.
తెప్పి నెంట్లు అట్టల్ రిమాంబు, ఆమెరికన్ మిను నకు సంబంధించిన రివరెండువరే, ఇర్రాముచ్చియ రూర చండు, రాయ సాహెబు అమీన్, బాబుకుద్దసీంగు, దివాను చందుగార్లు యొద్దకుండి గూడసాక్షులు వుచ్చుకొనిరి.
నంపునాడు కుకవారము నిరాణం చేయుచును.

ఇప్పుడే ఫౌంటెన్ వేనాలు వచ్చినవి.

బ్లాక్ నం. 8-4-0	నెట్వర్క్ నం. 210	రు. 8-8-0
నెట్వర్క్ నం. 6-4-0	డిటా 205	2-8-0
చాక్లెట్ మెక్ 6-8-0	డిటా 200	1-12-0

గిరి బ్రదర్లు, స్టేషనరీ, ట్రిప్లి కే, మద్రాసు.

180 పుటల పుస్తకము ఉచితము

ఆంగ్లమున కావ్యములను అనువాదములు సాక్షి భాగ్యమైన కొన్ని విశేషములను అనువాదములను చేయుచున్నది. ఈ పుస్తకములను తీర్చుచు ఆంగ్లమున వ్రాసిన కవిగణి శ్రీర సాక్షులనుకు వ్యవహారము. ఈ యువత్వపుని ఇచ్చించును. ఈ పుస్తకము ఇవాళుగా నీయబడును. పోస్టుచార్జీ ను నేను నేను భరించుటలేదు. వెంటనే ప్రాచుర్యంరచును. (219)

వైద్యశాస్త్ర మునోంకర్ గోవిందజీ, జతకంగిగారు తొమ్మిదవ తేదీ, 1919 జూన్ 1 నాడు

CYCLE TYRES & TUBES.

British made Twinship, non-slip tread, guaranteed wired on covers 28x1 1/2 Rs. 4 each. Tubes Rs. 2-8-0 each. Price list on application for Cycle Accessories, Tyres and Tubes of all makers.

D. P. ROW & CO,
Harris Road, Mount Road, P. O. Madras.

(Continued on page 12.)
persons convicted only about 8 or 10 had pleaded not guilty, and with respect to witness, had put it down that they pleaded guilty or admitted the guilt. Witness said that was so. Pundit asked whether there was something peculiar in the atmosphere of the witnesses court and pointed out that looking at the whole field of these conspiracy cases having a dozen persons or two, nobody had pleaded guilty. Witness said that he supposed that the people who pleaded guilty before him did so because they had been identified clearly. Continuing Mr. Bosworth Smith said that he tried persons under provisions of the 19 b April for offences under the Penal Code. He had sent a summary of these cases filling up the usual form to the Martial Law administrator. At the time of digging some people were about and although it was not public digging in the sense that it took place in an open part of a town it was not altogether private. In reply to further questions witness said he thought he did complete justice to the accused. Continuing Mr. Bosworth Smith said he arrested 77 persons at Sangla. Asked if he had any evidence before him that all these 77 persons were concerned in the disturbances witness said he had lot of general evidence about them, but there were no recorded statements. A lot of people had told him in general terms and as far as he remembered the arrested persons were pointed out to him. Subsequently on the 14th May he arrested 47 more persons. Out of this 100 and arrested men one hundred and two were released on the 19th May and only 8 were charged, out of which 7 were convicted and 1 acquitted. A suggestion was made by him that 50,000 rupees should be recovered from Sangla. When the respectable people of the place agreed to release most of the persons. He did not know to what amount the Government had subsequently reduced his original suggestion. Questioned in regard to the rioting order against boys witness said he could not say if boys were made to repeat at parades "we have not committed any offence we won't commit anything we repent, we repent, we repent." The details connected with this were carried out by the military authorities. He had suggested the erection of a house of repentance at Sangla. His idea was that good might come out of evil, and that it would be a sort of "Let us forget" sign. It was not true that he had suggested that half of the estimated cost of ten thousand rupees should be borne by pleaders. His idea was that people should go inside this house and repent. The plan had never been laid before the Government. So far as pleaders were concerned he had submitted a confidential report to the High Court recommending disciplinary action against some. Asked if he held more than a dozen dargahs witness said that on more than a dozen occasions he collected people and talked to them. He very likely alluded to their conduct. He had not asked the people at these meetings never to trust pleaders. Replying to further questions witness said he had no idea of the number of people who attacked Sangla station. Supposing the party was less than hundred Pundit Jagan Naray asked witness how he would account for arrests more than that number. Witness pointed out that large crowds were parading the streets. No amount was collected. Sangla under his orders for the comforts of troops and no respectable people were ordered to pull punkas. From Chuharkana very likely one hundred and eighty-five persons were arrested. One Mastan Singh, Station Master or Assistant Station Master of the place was arrested and then released. He then appeared as a crown witness. Asked if it was not a fact whether identification by the station staff was done after the release of this man witness said he did not know. He was able to make large arrests without military help, but the military was on the scene. He did not agree that at Chuharkana the trouble was due to incitement by some six soldiers. Witness thought that martial law was needed after the 30th April in his district just to show the power of the Sirkar. Although after the 19th nothing happened the continuation of Martial Law for 11 days only would not have been sufficient. There was still a lot to do. In his opinion there was no harm done and nobody was suffering any hardship.
The following is a fuller report of the examination of Sir Sahib Sriyan S.D.O. of Sheikhupura, by Sir Chimanlal Setalvad on Wednesday afternoon:-
Sir Chimanlal:- You have known the people of the Punjab intimately.
Witness:- Yes, They are my countrymen.
Q:- Have you found the people of the Punjab in your experience all these years loyal and law abiding?
A:- Not since sometime.
Q:- Up to what date did you find them loyal?
A:- Not sometime before these occurrences, I had found them openly talking against Government.
Q:- When did that begin?
A:- I was a touring officer before I came to Sheikhupura, but since.
Q:- You tell me the period.
Witness:- Some seven months before April 1919.
Q:- Till then they were perfectly loyal?
A:- No.
Q:- They were never loyal?
A:- Not every one of them.
Sir Chimanlal:- Surely you cannot expect everyone in a country to be loyal.
Witness:- I don't mean everybody in the Punjab, I mean only some and out of these some were not loyal.
Q:- You are an experienced officer in the Punjab and you can give your opinion about the people of the Punjab. I want to know whether you found them generally loyal and law abiding?
A:- Of course most of them. The masses did not know the difference between loyalty and disloyalty. So far as other people.
Q:- I want to know whether generally the people were loyal and law abiding. Surely, Lala, you can answer this question. It is a very simple one.
A:- It is not simple. The word generally means a lot.
Q:- You understand what loyalty means?
A:- Yes. According to my light.
Q:- Generally I want to know what was the attitude of the people.
A:- The mass have been loyal before the 10th April.
Q:- The educated classes compared to the masses are infinitesimal?
A:- They are very impulsive.
(Message incomplete.)

ఆంధ్ర వత్రిక

1919-వ సం. డిసెంబరు నెల 19-వ తేది

శుక్ర వారము

బల్లారి మ్యూనిసిపలు సంఘము

ఈ సంఘమువారి 1918-19-వ సంవత్సరపు నివేదిక, వెలువడినది. నివేదికవత్సరమున 15 సభలు జరిగెను. వెనుకటి వత్సరమున 21 సభలు జరిగియుండెను. 15 సభలలో నొకసభకు నిర్ణీత సంఖ్య రాలేదు. సభలలో హాజరగు సభికార సభ్యులయొక్కయు అసభికార సభ్యులయొక్కయు సంఖ్యలేదు. ఇందుకు కారణ మెద్దియో తెలుపబడలేదు. వచ్చులు విసూలనం దభివృద్ధి గన్పట్టుచున్నది. కాని, పాతబాకీల విసూలు పంత్యప్రకారముగ లేదు. రు 34573 ల పాతబాకీ మొత్తములో 7563 రూక్యములవరకు రానిబాకీల క్రింద విడచి పెట్టబడెను. మ్యూనిసిపలు సంఘమువారి విషయమై మొత్తదనము విధియుగ జాపిరని ప్రభుత్వము వారు మందలించుచున్నారు. క్రొత్తరోడ్లపై నను, పాతరోడ్ల మరమ్మత్తుమీదను, ధన మధికముగ చెల్లించబడెను. మ్యూనిసిపలు కౌన్సిలువారి ఆధీనముక్రింద నొకసంకంఠరీతముగా, 16 ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలు పోషించబడుచున్నవి. రాత్రిపాఠశాల యొక్క నివేదికవత్సరమున క్రొత్తగ తెలుపబడెను. మ్యూనిసిపలు హైస్కూలులో, స్కూలుఫ్రీస్కులు కలిగియుండు 25 టీకి 18 మంది జరు మొందుట, ఎన్నతగిన విషయము. హైస్కూలుకు నూతనభవనమును నిర్మించుటకై, ప్రభుత్వమువారు 50,000 రూక్యముల నిచ్చిరి. భవననిర్మాణమును వచ్చికు పర్యవేక్షాకు వప్పగించెట్టవలెనని, కౌన్సిలు వారు తీర్మానించిరి. హైస్కూలు కరిపాలనము మొత్తముమీద సంతృప్తికరముగ గన్పట్టుచున్నది. మ్యూనిసిపలు సంఘమువారు విద్యాభివృద్ధికై తగిన శ్రద్ధ వహించుచున్నట్లు గ్రహించవచ్చును.

బల్లారికట్టణారోగ్య మెంతమాత్రము సంతృప్తికరముగ లేదు. జనసములు 1452 ఉండగ, మరణములు 2347 ఉండెను. మరణముల సంఖ్య హెచ్చుటకు, అంటురోగముల వ్యాపకమే ముఖ్య కారణముగ చెలువబడినది. నివేదికవత్సరమున, ప్లేగువ్యాధి కట్టణమున ప్రవేశించక బోయినను, విషజ్వర వ్యాధి సెప్టెంబరు, అక్టోబరు, నవంబరు, డిసెంబరు మాసములలో చెలరేగినది. నివేదికవత్సరమునందీ వ్యాధివలన మరణముగాంచిన వారిసంఖ్య 800. ఈ సంఖ్యజూనిన, భీతిజనంకమానను. కలరా వలన 103 గురు చనిపోయిరి. స్పృశక వ్యాధివలన 26 మందిచనిపోయిరి. క్షతివత్సరమునను, అంటు రోగములు చెలరేగుట మామూలుగుచుండుటచే, మ్యూనిసిపలు సంఘమున కొకప్రత్యేక ఆరోగ్యాధికారియుండుట యవసరమని మ్యూనిసిపలు సంఘము వారు తలచి, బడ్జెట్టులో నాటికి మాసమునకు రు 150 లు మొదలు రు 500 ల వరకు వేతనమున కేర్పాటుజేసిరి. ప్రభుత్వమువారియేర్పాటున కంగీకారము జూపవలెనని, వారు కోరితొందిరి. దీని జనణ అభిప్రాయము, మ్యూనిసిపలు సంఘమువారి తీర్మానమును బలపరచిరి. కాని, ప్రభుత్వమువారు తమ విమర్శనలో నివిషయము నిట్లు యాభిప్రాయమునకుండుట, వింతగచున్నది. కట్టణారోగ్యము

త్వరలో బాగుపడనిచో మరణములసంఖ్య ఇంకను అధికము గావచ్చు నను భీతి కవకాశము గలదు. మ్యూనిసిపలు కౌన్సిలుకు ప్రభుత్వమువారిచ్చిన గ్రాంటులు, వ్యయపడక బోవుట, సమంజసముగ నుండలేదు. మొత్తముమీద, మ్యూనిసిపలు సంఘ కరిపాలనము సంతృప్తికరముగ నున్నదను, ప్రభుత్వాభిప్రాయముతో, మే మేకీధవించెదము.

నిజము వెల్లడి యగుట

కంబాబులో జరిగిన ఘోర సంఘటనముల గూర్చి, హంటరు సంఘము ద్వారా ఆంగ్లదేశ మునకు సత్య మెఱుకవడు చున్నంతలకు పంత సింపవలసి యున్నది. జనరలు డయరు గారి సాక్ష్యము నాగరిక ప్రజలచేయును తిల్లడింప జేయుటలో నాశ్చర్యముండదు. అధికారుల సాక్ష్యము మూలముననే, కని విని ఎరుగని ఘోరచర్యలు జేబుతెల్ల మయినవి. ప్రజల సాక్ష్యముతో నిమిత్తమే యుండదు. డయర్, జానసను, మార్పుడను మొదలగు వారల సాక్ష్యమును ప్రత్యేకముగ నచ్చొత్తించి, నాగరిక ప్రజలచేయున కంతకును బంపుచో, కంబాబుదుస్థితి తేటపడి, హిందూదేశ మునకు వెంటనే న్యాయము చేపూరక మానను. డయరు సాక్ష్యమును కరికించిన పిమ్మట, ఆంగ్లదేశ మెటుల తిల్లడిల్లెనో, చూచుట చెలిపక వత్రికాభిప్రాయముల మూలమున గ్రహించవచ్చును. 8 మాసము లీ ఘోర వృత్తాంత మెటుల దాగి యుండెనో యని, డెయిలీ న్యూస్పత్రిక ఆశ్చర్యము జూపుచున్నది. మాంధ్యేరు గార్డియను పత్రిక, జనరలు డయరుగారి చర్యలను ఉద్ఘాటించర్యలక్రింద కరిగించుచున్నది. డెయిలీ హెరాల్డు పత్రిక వీటిని దుష్కార్యములని చెబుచున్నది. మొత్తముమీద, ఆంగ్లదేశమున కీ విషయములు తలవంపు గలుగజేయునని నూహించవచ్చును. హిందూదేశమందలి సరిహద్దు రాష్ట్రపుభాతులను తా మత్యంత సామర్థ్యముతో నాగరికుల గావించ ప్రయత్నించు చున్నామని సర్ బి. పుల్లరుగారి యధ్యక్షతక్రింద, లెఫ్టినెంటు కలనల్ షేక్సు పియరుగా రుకన్యసింపగా, నొకశ్రీలేని, సైనిక నిరంకుశ విధానము మూలమున వారు పరిపాలించబడుచున్నారని, ప్రేమపూర్వకముగ గాదల, వెంటనే జెప్పినట్లు, మద్రాసు ప్రెస్సు పత్రిక కె తెలివిన ప్రత్యేక తంతివార్తలు చెబుచున్నవి. ఇందువలన, హిందూదేశమునుండి వెడలిన అధికారుల వాక్యములను, ఆంగ్లదేశప్రజలు వేదవాక్యములుగ గ్రహించెడి కాలము గతించినదని, నూహించవచ్చును. కంబాబు దేశస్థితి గూర్చి బయల్పడుచున్న నిజవృత్తాంతము ఆంగ్లదేశయుల నుద్దోహరింతులకేసి, హిందూదేశమును పీడించుచున్న వివిధ నిర్బంధ శాసనములు త్వరలో రద్దగుటకు సాధనభూతముగ నుండు గాక!

జోసెఫ్ బాప్టిస్టాగారి హెచ్చరిక.

లేబరుకక్షమునుండి తగిన లాభమును పొందుటకు వారికి చునమెటుల సహాయము చేయవల యనో, బాప్టిస్టాగారు బొంబాయి క్రానికలు పత్రికలో కలుల వ్రాయుచున్నారు:

“నాకు లేబరుచార్జీతో తగిన పరిచయము గలదు. అది వృద్ధిజెందిన విధమును నేను పరిశీలించి తిని. 25 వత్సరములనుండి నా కేదో విధముగ దానితో సంబంధము గలదు. కాంగ్రెసుసభవారు లేబరుకక్షమువారు జూదిన చేతిని, దృఢముగ బట్టి కొని గవ్యస్థానము జేర బ్రయత్నించవలెను.

లేబరు ద్వారా, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుట యే, కాంగ్రెసుసభవారి ముఖ్యాశయముగ నుండవలెను. శుష్కోపన్యాసముల మూలమున లాభముండదు. మన రాజకీయచేత్రంలో సమర్థులగు వారి నాదేశమున కంకవలయును. లేబరుచార్జీ వారు మన యువన్యాసకుల సామర్థ్యము గ్రహించ లేరని తలంపజనదు. కాలము మారిపోయినది. సమర్థులై ధనవంతులగు వారికి, కామన్సుభులో నెంతయేని పరిజేయుట కవకాశము గలదు. మున్నుండు, లేబరుకక్షపు ఎన్నికల నిధికి, వదివేల సవరనుల నయినను, కాంగ్రెసుసభవారు వంకపలెను. కాంగ్రెసుకుటుటిని ఇంగ్లండులో పోషించుట కన్న నిది ఎక్కువ ముఖ్యమునది. ఎన్నికలలో, ధనములేనిది విజయము లభించదు. లేబరు కక్షపు విజయమును మన విజయముగనే భావించవలయును. వలనన, లేబరునాయకులు తమ వాస్తావములను భగ్నపరచు వారుగారు. మన కొరకై ఎంతయోశ్రమపడిన డెయిలీ హెరాల్డువంటి వత్రికను పోషించుట యవసరమని నేను హెచ్చరించుచున్నాను. ఇంకను ధన మవసరమే గాని, విశేష ధన మవసరము లేదు. ఇంకను కావలసిన రెండు మూడులక్షల రూప్యములను సులభముగ పొందవచ్చును. హిందూదేశపు కోర్కెలను ప్రతిఫలించజేసిడి, కాంగ్రెసుసభ దేశమున కీ విషయమై మార్గదర్శకముగ నుండుగాక!”

అమృతసరపు కాంగ్రెసు సభ

అమృతసరపు కాంగ్రెసుసభకు ప్రతినిధుల తృప్తిక సంఖ్యలతో విచ్చేకి సూచన లగుపడుచున్నది. ఈమారు కర్నూలు లనేకులు కాంగ్రెసుసభకు వెడలెద రని నూహించెదము. డిల్లీ కాంగ్రెసుసభ నాటినుండియు, కాంగ్రెసుసభాస్వరూపము మారి పోయినది. ఆంగ్లవిద్యార్థికులే గాక, జన సామాన్యము గూడ కాంగ్రెసుసభా వ్యవహారములలో కడుశ్రద్ధతో పాల్గొని మొనరిడిరి ఉపన్యాసములు ఆంగ్లభాషలోకన్న, హిందీ ఉర్దూభాషలలో నెక్కుడుగ నొసగబడుచున్నవి. ఈ వత్సరము చాక ఉపన్యాసములు చాలభాగము హిందీ ఉర్దూభాషలలో జరుగు నని, తెలియుచున్నది. దేశభాషలలోనే సభాశార్యక్రమము సాధ్యముగ సంకవరకు జరుగ వలెనను నుద్దేశము, దేశము దుతలును వ్యాపించుచుండుట పంతవ్రదము, మితనాదులు గూడ పూర్వపు బింకమును మాని, కాంగ్రెసు సభకు వెడలుదు రని నూహించవచ్చును. గా! శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు తాము కాంగ్రెసు సభకు వెడలెదమని, కరాచీలో నుడివిరి. వంగదేశములో మితవాద ప్రముఖులు గొందరు కాంగ్రెసు సభను వెడల నుద్దుక్తులుగ నున్నారు. ఈ వత్సరపు కాంగ్రెసుసభ జయప్రదముగ జరిగి, దేశవాంఛలను ప్రతిఫలించజేయు ననుట నిశ్చయము.

సంస్కరణములు: డాక్టరు సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు

ప్రస్తుతసమయమున ప్రసాదించబడిన సాంస్కరణములతో సంతృప్తిజెంది, వదివత్సరముల వరకు మారుమూటాడక కూర్చొన వలయునను సిద్ధాంతముతో, డాక్టరు సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు కేకీధించుట లేదని, వారు నిన్నటి న్యాయుండియా పత్రికలో వ్రాసిన వ్యాసముబట్టిగ్రహించవచ్చును. ప్రజమాందోళనము మూలమున, అవసర మగు సాధనముల నన్నిటి నుపయోగించి, త్వరలో గవ్యస్థానము జేరుటకు ప్రయత్నించవలెనని, వారు దేశీయులను హెచ్చరించుచున్నారు. ఆంగ్లదేశపు సానుభూతిసేగాక, స్వయంనిర్ణయాధికార సంపా

దనమునకు అమెరికావారి సానుభూతిని కూడ సంపాదించుటకు భారతీయులు ప్రయత్నము జేయువలయుననియు, లజకతిరాయి మొదలగు ప్రముఖులు సలుపుచున్న కృషి మిగుల లాభకరముగ నున్నదనియు, వీరు విశదపరచుచున్నారు. ఇట్టి యున్నత భావములుగల నాయకులందరును చేతుల కలిపి, భావ్యభివృద్ధికి కృషి చేయుచు, విజయము స్వయంగా చేపూరక మనదు.

ఆంధ్రులు: ఎన్నికలు

రాజ్యావళి సహ నిర్మాణసభల ఎన్నికలలో, ఆంధ్రుల బాధ్యత ద్విగుణితమగుచున్నది. తమ ప్రతినిధులు భారతదేశాభివృద్ధియందు పెంపొందించుటకై పనిజేయువారుగ నుండవలయును. ఇంతియగాక, ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణము తర్వాత చేపూర్చుటకు ప్రయత్నించువారుగ కూడ నుండవలయును. ఏభాషాభాగపు ప్రతినిధులయినను, ప్రత్యేక రాష్ట్ర నిర్మాణము గోరుచో, ప్రభుత్వ కార్యదర్శిగారు విచారణసంఘము నేర్పాటుజేయుదురు. అందుచే, సర్వరస్యపరిపాలనా సంపాదనమున కొకవంకను, ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమున కొకవంకను ప్రబలమగు కృషిసలిపెదమని వాగ్దానము జేయువారిని మాత్రమే, ఆంధ్రులు ప్రతినిధులుగ నెన్నికొనుట యవసరము. లేనియెడల, కాలప్రవాహమునందు, ఆంధ్రులు ముందంజ నైపుటకు వీలుండదు. తగిన యోచనల నివృత్తియందీయు నెలిపి, ఆంధ్రులు కార్యఫలసిద్ధులగుట యవసరము.

ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము

ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము లేని కొంత ను నాంధ్రభాషాభిమాను లందరును బొందుచున్నారు. మ-రా-శ్రీ, వంగూరు సుబ్బారావుగారు రెండు సంవత్సరములకు పూర్వమే ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమును వ్రాసి రచియును దాని నిపు డచ్చొత్తించుచున్నారనియును సువార్తాభాషాభిమానుల కానందము గలుగజేయుగలను. సుబ్బారావుగారి యుద్వమమును సఫలము చేయుటకై శ్రీ చెలికాని లచ్చారావుగారు యౌ 1116 లు బహుమానము చేసి రచి వినుటకు సంతసము గలుగుచున్నది. సుబ్బారావుగారి ప్రయత్నములు సఫలము లగుటకు నితర మహాజనులును వారికి సహాయము జేయుదు రని నమ్ముచున్నాము.

లిబరలుకత్తుము

లిబరలుకత్తుమును పునర్నిర్మించుటకు ఆస్పత్రి గారు ప్రయత్నముల నలుకడలచినటులు, ప్రెస్సు నులో నుకన్యసిందిరి. ఏ రెట్టిప్రయత్నముల గావించురో తెలియదు. లిబరలుకత్తుములో కొంత భాగము, యూనియన్స్టుతో చేరియున్నది. లేబరు కత్తుమువాకిని లిబరలుకత్తుమునకును ఎడబాలు బాగుగ కలిగినది. ఇట్టిస్థితిలో, లిబరలుకత్తుమును ప్రత్యేకముగ బలపరచుట, కష్టసాధ్యమని తోచక మనదు. ఆస్పత్రిగారి ప్రయత్నము లెంతవరకు సఫలమగునో, చూడవలసియున్నది.

అనరవి: శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు:— పూనాలోని డిక్టేటరీసభవారు 16 వ తేదీన సభచేసి సంస్కరణముల విషయమై అనరవి: శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు ఇంగ్లండులో చేసిన సేవను మెచ్చుకొను వారికి విజ్ఞాపనప్రకటనను సమర్పించుటకు శ్రీరంగునిచిరి. ఆర్. బి. జోషిగారు సభాధిపత్యము వహించిరి. ఇతరసంఘములకు ఇవ్వచున్న యెడల డిక్టేటరీ సభవారిలో చేరి పని చేయవచ్చును. వారు జనరల్లో పూనాకు దూర చేసినపుడు విజ్ఞాపనమును సమర్పించెదరు.

స్థానికాది వార్తలు

(౧)

ఆంధ్రసభ:— మదరాసు ఆంధ్రసభవారు ఈనెల 21 తేదీ సాయంత్రము 5 1/2 గంటలకు విజ్ఞాపనము చేసి 'కృష్ణరీతి' వాటకమును ప్రదర్శించును.

న్యాయశాస్త్ర సుబ్బారావుగారు:— వీరు అమృతసరం కాంగ్రెసుకు చెల్లుటకు ఉద్యోగములై యుండిరి. అయితే యీనెల 7-వ తేదీనండి వీరు ఇరవయ్యే బాధపడుచున్నారని ప్రకటన జరిగి తాత్కాలిక కొంచెము సమృద్ధిగా ఉన్నదని తెలుపుటకు సంతసించుచున్నాము.

రామమోహన సభ:— ఈసభవారు సాందర్భ మహాలా "వనవనీతా వరిణయము" ను వాటకమున యీనెల 21 తేదీ ఆదివారము సాయంత్రము 5 1/2 గంటలకు ప్రదర్శించును. ఈ వాటకమునకు వచ్చురాబడి చూడెలో సభవారిచే నిర్వహించ బడుచున్న ఉచితపాఠశాల కీయుండును.

నెల్లూరులోనున్న కలకల కట్టక శ్రేష్ఠి, రామకృష్ణ శ్రేష్ఠిగార్లు భార్యయ్యేద వైద్యకాలము 1919 నవంబరు నెలలో 7572 మంది కోగులు చికిత్సపొందిరి. అందులో 498 మందిపురుషులు 1828 గురు స్త్రీలు, 1656 గురు శిశువులు దివంగతులగుటకు 252 మంది కచ్చుచున్నాడు.

లోకమాన్యుడు:— నిన్నటిరాత్రి కట్టక సర్కసుకు లోకమాన్యులవగా విచ్చేసిరి. వీరితోరకు సర్కసులో మంచి ప్రదర్శనము యేర్పాటు చేయబడినది. ఆట జరుగుచుండగా లోకమాన్యుడు గుడారములోనికి దూకుచు నెను. అచ్చట నాటికి ఆ సేనసత్కారమును జరుపుచును. ప్రదర్శనము మిగుల రమణీయముగ నుండినది.

భగవత్ కథా ప్రసంగ సభ:— 1919 నవంబరు 20-వ తేదీ శనివారము సాయంత్రం 5-గంటలకు "చిత్రకూట గమనము" 21-వ తేదీ ఆదివారము సాయంత్రం 4-గంటలకు "రై కేయూ భరత సంవాదము"ను కొండమండలము స్కూలు హాలులో మాండుడి - బ్రహ్మశ్రీ చిదంబరభాగవతులవారివలన జరిపించబడును.

అమరకలావిలాసిని సభ:— ఈ గీర్వాణసభ ఆదరణకు కంబులుకెట్టిపిది 200 గంటలకుల కాంతాశ్రయమున ఈ శుక్ర, శని, ఆదివారం రాత్రి 8 గంటలకు శ్రీమద్భాగవతం దశమస్కంధమున నల్లమూర మణిగ్రీవోపాఖ్యానమును బ్రహ్మశ్రీ క్రమంగవర పండిట్ వి. సోమశేఖర్య వారిరెల్ల నువ్వనింతులను.

శ్రీమాయూర్యేదసభ:— ఈ సభ యావత్సరము విజయనగరములో దాక్షయలక్ష్మీవతిగారి అగ్ర్యక్షత్రికింద 20, 21, 22 తేదీలకు జరుగనున్నది. అగ్ర్యక్షమును, పండిత గోపాలాచార్యులుగారును, లక్ష్మీపతిగారి సలియును, ఇతరకొందరును నిన్నటి దినమున విజయనగరమునకు బయలుదేరిరి. ఈసభాసందర్భమున జరుగబడు ప్రదర్శనమును గోపాలాచార్యులుగారు బహిరంగపరచెదరు.

జీతముల సంఘము:— ఈ రాజధానిలో ప్రత్యేక ప్రదేశములందు ప్రత్యేకముగ ఆలయములు నిర్మింపటకు తగిన స్థితిగతులనుగూర్చి యోచించుటయు నూచనల నీయవలె నని యిదివరకు ప్రకటితమైనది. ఆలయముల నిర్మనవృత్తు ఆయా ప్రదేశముల ప్రత్యేక స్థితిగతులకు కనుగొనునప్పుడు ఈక్రింది విషయములకు మాడ గమనింపవలెనని యీ సంఘమువారిని ప్రభుత్వమువారు కోరుచున్నాడు. (1) ఆలయముల నిర్మింపటకు తగిన ప్రదేశములపట్టికను తయారు చేయుట (2) ఆలయముల సెల కళాభిరుచి మణియొక కళా నిర్మింపట కారణముల దెలుపుట (3) ప్రస్తుత మియలబడుచున్న ఆలయముల కట్టకకు సంసిద్ధపరచుట (4) ప్రదేశములపట్టికను ఆయా కళాభివృద్ధిగలబట్టియు ప్రస్తుత మియలబడు ఆలయములకు తగిన చుట్టు వీలగునెడల దానికి సంబంధించిన నూర్చనల దెలుపుట.

లోకమాన్యుని గౌరవార్థము లోకమాన్యుని గౌరవార్థముగా రామచేటయందు తమభవమున విం దొంగిరి. పురప్రముఖులనేకులు విందునకు విచ్చేసిరి. భోజనానంతరమున తిలకు గారివై ప్రత్యేకముగ వ్రాసుబడిగీతమును రమ్యముగ పాడబడినది. తరువాత గోవిందదాసుగారు లోకమాన్యునకు జరిపించుట చేసి బహూహించిరి. చంద్రశంకరాగారి సత్కారమును జరిగినపిమ్మట లోకమాన్యుడు కట్టకకు సర్కసునకు వెదలెను.

కాంగ్రెసు - మహమ్మదీయ మహాసభలు:— ఈ సంవత్సరము కాంగ్రెసులో హిందీభాషయును మహమ్మదీయసభలో పురుషభాషయును హెచ్చుగా వాడబడును. అధ్యక్షుల పర్యావరణము తక్కిన ప్రసంగాలన్నియు చాలవర కాలావలలోనే జరుగును. సన్యాససంఘాభ్యుదయ స్వామి శ్రద్ధానందగారు హిందీలోను మహమ్మదీయ మహాసభ-సన్యాస సంఘాభ్యుదయ పురుష భాషలోను ప్రవచనములు చేయును. చాల మందిపాఠకులు సభకువచ్చెదరు. సంఘసంస్కరణ మహిళా మహాసభలు 27-వ తేదీ కాంగ్రెసు కాలలోనే జరుగును. కాశీ ఘంటసాల సభగూడ ఆదివారమున అమృతసరంలోనే జరుగును.

విమూలపు టపా:— కరాచికుండి బొంబాయికి జనరల్ నెల 15 వ తేదీనండి టపాను విమానములమీద పంపబడును. విమానములు సవరకు మారుగా వెళ్లును. సవరకులో విమాన స్థాన మేర్పరచ వలెను. అందులకు మహారాజాగారు గీ కరింపవచ్చును. విమానముల అనివృత్తరముల మీద ప్రత్యేకముగా వ్రాసి 8 ఆనాల స్థాపుకు అదనముగా అంటించవలెను. అట్లు లండనుకుండి పంపబడిన పుస్తకములు ప్రత్యేకపు కట్టలో పంపబడును. అదనముగా పిల్లలకు స్థాపు అంటించవలెను. వక్షకాలమున విమానములు బొంబాయికి రైలుమీద 8 1/2 మైళ్ళయూరమున నున్న యాదులోను కిరకాలమున 14 మైళ్ళయూరమున ఆరును.

రైల్వేకుని వాండ్ర సభ:— ఈ నెల 17 వ తేదీ ని ప్రయాగలో రైల్వేకునివాండ్ర సంఘము న్యాయవాది బారిష్టరు ఆర్. కే. సోరట్టిగారి అగ్ర్యక్షత్రికింద రైల్వేకునివాండ్ర సభ జరిగినది. చాలరైల్వేల పనివాం ద్రాసభకు వచ్చిరి. సంఘము వారు స్వయం శ్రమ సాధనముల వైకమర్శమును కోరుచున్నారని ఆదియే వారి ఆదర్శము. సమ్మెకట్టు మాపు. సంఘము న్యాయకాన్త్రమును నిరాకరింప గోరుచున్నాడు. సంఘమువారి యిబ్బందిలను యజమానులకు తెలిపి న్యాయమును కలిగించుటకు మధ్యవర్తి స్థిరసంఘ ముండవలెనని అగ్ర్యక్షుడు నడిపెను. తెలిగొనిపు సంఘ కార్యదర్శి బ్రాహ్మణుగారు రాడ నువ్వనించి రాత్రి 10 రైల్వేవాం 20 వేలమంది చేరగోరుచున్నారని టానుగా విప్పిరి. అనంతరములకు శిర్యానమును జేయబడినది.

త్రిలింగాయ్యర్యేద మహావిద్యాలయము:— వైద్యరాజు డి. ఎన్. అనభానిగారు ఓరుగల్లు (వరంగలు) నగరమునకే ఆచార్యులుగా ప్రోత్సహింపబడిరి. అత్యుత్తమతాలాక్షణము రాయగంధము లాగుగా అగ్ర్యక్షత్రికింద సభ జరిగినది. త్రిలింగాయ్యర్యేద మహావిద్యాలయము మనమేరక నగరమున నొక ఆయన ర్యేద కళాశాల మేర్పరచుటకు సభకువచ్చిన వడిప్రముఖులు మున్నగు పాఠకుల శిర్యానించిరి. ప్రారంభమున 50 వేల మూలభన మేర్పరచబడును. కార్యనిర్వాహకవీరసంఘ మేర్పరచబడును. ఆ కారపు చెప్పయ్యగా రాసంఘమున కధ్యక్షులుగా నుండవలెనని శిర్యానమును వైద్యరాజుగారు ఠగవారింది. ఎన్. రామలింగముగారుకు డి. రామకృష్ణరాయగారుకు అనుబంధిరి. సభవారధికోత్సాహమును తెలియచ్చిరి.

కలకత్తా యూనివర్సిటీ:— 17 వ తేదీన కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయము యొక్క సెనేటుసభ జరిగి గోపాలాచారి కారులు కాలేజీ పండితుడు ఆర్థుర ప్రొంగుగారిని అంతర్జాతీయ న్యాయకాన్త్ర పండితుడుగను, ప్రాచీన భారత చారిత్రక పండితుడుగ బందార్కరుగారిని నియమించిరి. నెలకటివారి యొక్కోగ ముయలవత్సరములవరకును రెండవది యొక్కోగము 1 సంవత్సరములవరకును నుండును.

అందుచేతను వివాహ ప్రారంభించి అప్పటికప్పుడే తిర్ప్ప
కన్నుమందేసి.

ఎన్నెన్ని కేసు లేయోజూ విచారించి అందులో సంతోక మంది ముద్రలు పెండిలో సాక్షిపడంచె.

సాక్షియట్లు తిరిగి చెప్పబోదామని - దెబ్బలెత్తుకు విధించినవారిని విధులలోనే కొట్టుకుండి. బహిరంగముగ వారిని కొట్టలేదు. నేను సాంగ్లిలో 77 గురిని కట్టుకొంటిని. వారి యందరిమీద సాక్ష్యము కలదు. కిభకపూర్వక మైన సాక్ష్య మేమియులేదు. ఎందరో నాదగ్గరకువచ్చి వాని అల్లరిలో నుండిరి చెప్పిరి తరువాత వారి 47 మందిని కట్టుకొంటిని. తట్టుకొనినవారిలో 102 మందిని కడలిపెట్టితిమి. 7 గురిని కట్టింది ఒకరిని విడుద చేసి. 50 వేల రూపాయలకు నేను సాంగ్లినుండి అపరాధముక్తిని పంపించితిని. పెద్దలు దాన్ని నిల్పుకొందు మని చెప్పినందున ఆ కట్టడ తట్టుకొనిన వారిలో చాల మందిని విడుదల చేసితిని. పిల్లలచే నిట్లు చెప్పించిరేమో తెలియదు. మేమేమి కేరము చేయలేదు. మేము తప్పచేయదు. ఇదివరకు జరిగినవారికి మేము పరిరక్షించుచున్నాము. ఇందుకు సంబంధించిన వనిని నైకాధిపాలు చేసిరి. నేరములు జరిగినందునకు పరిరక్షించుచున్న మొగ్గువారు నేర్పుచు మని నేను తెలిపితిని. దానికి ఆరు 10 వేల రూపాయలలో స్టేషనుల నగలుదబ్బు భరింపవలయునని నేను నూచిపలేదు. అగ్రామములోకి ప్రజలు వెళ్లి పరిరక్షించవలయునని నాయుద్దేశము. దానిని గురించి గవర్న మెంటువారికి తెలుపలేదు. కొందరు స్టేషనుల విషయమై దళములు వచ్చుచు మని నేను రహస్యముగ నైకాధిపాలకి (చానితిని. నేను 12 సార్లకంటె నెక్కువ సార్లు ప్రజలకు విలిపించి వారిలో మాట్లాడితిని. స్టేషనులకు నమ్మవద్దని నేను వారికి చెప్పలేదు. ఎంతమంది సాంగ్లాస్టేషనుమీద పడి దొంగలొంగి నాకు తెలియదు. చాలమంది ప్రజలు విధులలో తిరుగుచుండిరి. నైకుల సాకర్వార్తను నేను సాంగ్లాలో దబ్బు పంపించితిని. పెద్దమనుష్యులచే నాపంకాలను లాగింపలేదు. చమరానాలో 185 మందివరకు కట్టుకొనియుండును. అక్కడి స్టేషనుమాపు దగ్గర అసిస్టెంటు స్టేషనుమాపుదగ్గర కట్టుకొని తరువాత విడుదలచేసితిమి. తరువాత నైకుఫిర్యాదు తక్షణము సాక్ష్యమిచ్చెను. నైకులలో దాబ్బులు అక్కరలేకుండ నేను చాలమందిని కట్టుకొంటిని. నైకులకట్టడ నుండిరి. చమరానాలో ఆరుగురు అంగ్లేయుల నైకుల చర్చలను ఉత్తరము కలిగి ప్రజలు అల్లరిచేసిరిని నేనుకొక-మార్చులవలన కచ్చిన నష్టములేదు. ఎవరికిని ఇబ్బంది కలగలేదు.

రాయసాహేబు లాలా శ్రీరాముగారు.

మేకుపురములోని కలు డివిజను ఒఫీసు రాయ సాహేబులాలా శ్రీరాముగారు తరువాత సాక్ష్యమిచ్చిరి. అక్కడ జరిగిన అల్లరులకు వారు పట్టించిరి- లాహోరునుండి ఫిరంగుల సమర్పించిన రైలును మేకుపురమునకు పంపించిరి.

నర చివర్లాల్ నెట్ల్యానుగారు సాక్షిని ప్రక్షింపించి.

ప్ర:-మీరు కంజాబు ప్రజల నెరుగుదురగా- వారు ప్రభుభక్తి పరాయణులై యున్నారా?

ఉ:-కొంతకాలమునుండి అట్లు లేదు.

ప్ర:-ఎప్పుటినుండి?

ఉ:-అల్లరులకు యందు- వారప్పుడు బహిరంగముగ గవర్న మెంటుకు వ్యతిరేకముగ మాట్లాడుకొనుచుండ నేను చూచితిని.

ప్ర:-దాని నెప్పుడు ప్రారంభించి?

ఉ:-1919 ఏప్రిలుకు 7 మాసములకుముందు.

ప్ర:-అప్పుటివరకు వారు ప్రభుభక్తితో నుండిరా?

ఉ:- లేదు.

ప్ర:-వా రెప్పుడు ప్రభుభక్తితో నుండలేదా?

ఉ:-అందరకు నుండలేదు.

ప్ర:-తెలివారు ప్రభుభక్తితో నుండరు.

ఉ:-తెలివారును అని నాయుద్దేశముకాదు. కొందరు మాత్రమే వారిలో కొందరు ప్రభుభక్తి లేదు.

ప్ర:-వారు సామాన్యముగ ప్రభుభక్తితో నుండిరా?

ఉ:-చాలమంది అట్లుండిరి- సామాన్యజనులకు ప్రభుభక్తియేమిటో రాజద్రోహమేమిటో భేదము తెలియదు- తక్కినవారి మాట-

ప్ర:-సామాన్యముగ ప్రజలందరు ప్రభుభక్తితో నుండిరా లేదానని నేనడుగుచుంటిని. లోలాగారు మాడండి ఇందులో కష్టమేమిలేదు. మీరు సమాధానము చెప్పండి. ఇందులో కష్టము లేదు.

ఉ:-ఇది ముఖ్యమైనది కాదు. చాలమందికి సంబంధించినది.

ప్ర:-ప్రభుభక్తి అంటే యేమిటో మీరు తెలియును కాదు?

ఉ:-తెలియును. నాబుద్ధికి తోచినట్లు.

ప్ర:-ప్రజల వైఖరి యెట్లున్నదని నేనడుగుచుంటిని.

ఉ:-ఏప్రిల్ 10 వ తేదికిముందు వారు ప్రభుభక్తితో నుండిరి-

ప్ర:-నిద్రాభంగము ప్రభుభక్తితో నుండిరా?

ఉ:-కొందరిట్లుండిరి-

ప్ర:-వారికి ప్రభుభక్తి యెన్న వా? లేదా

ఉ:-దానికి సమాధానము చెప్పట కష్టము

ప్ర:-వారిలో చాలమంది ప్రభుభక్తితో నుండిరిని మీరు చెప్పగలరా?

ఉ:-నేను దానిని చెప్పలేను. కొందరు రాజద్రోహములు, కొందరు ప్రభుభక్తి పరాధములు.

ప్ర:-ఎవరు యెక్కువమంది యున్నారు?

ఉ:-నేను చెప్పలేను. నేను తెక్కపెట్టలేను.

ప్ర:-అప్పుటివరకును ప్రభుభక్తితో నుండినవారు రాజద్రోహు లెట్లుండిరి?

ఉ:-సామాన్య జనులలో లేరనిని సంకతులకు వ్యాపించలేనిది. స్వర్ణ దేవాలయముమీద బాంబులువేసి రని చెప్పిరి. వారికి ఉత్తరము వుట్టింది-

ప్ర:-రెంటుకాసపు ఆందోళనము కలనకు దేవాలయముమీద బాంబులను వేసిరిని అబద్ధము చెప్పుటకులనకు మేకుపురములో నల్లకలు బయలుపేరుకు మీ యుద్దేశమా?

ఉ:-అవును.

తాను వినిన సంకతులను సాక్షి చెప్పుచుండ నిజముగ జరిగిన సంకతులను గురించి చెప్పుచు కటల్వానుగారు కోరిరి. అప్పుడు సాక్షి యుద్దేశముతో నిట్లు చెప్పెను:-నేను స్వయముగ చూడని సంకతుల నెప్పటిలో చెప్పదలచితిని. సాక్షి చెప్పదలచిన సంకతులను చెప్పనివ్యక్తులనెవని గవర్న మెంటు ఎద్యక్తులుగారు చెప్పిరి.

ప్ర:-మొదట యెందుకు అల్లరిప్రారంభమయ్యెను?

ఉ:-నేవాలయముమీద బాంబులు వేసివారిని చెప్పిన తోడనే వారికి కోపమువచ్చెను. దానిమీద రాజద్రోహమును బోధించిరి అట్టిదగు చేసిరి.

ప్ర:-అల్లరిన్నియు నానుగురోజులలో జరిగినవా?

ఉ:-అవును 16-వ తేది తరువాత నల్లరి జరుగలేదు.

ప్ర:-పునరాగ్రాహలో 18-వ తేదిలో నల్లరి తగ్గి పోయెదా?

ప్ర:-ప్రజలమీద కుపాహము చేయుటకులన నల్లరి తగ్గి పోయెనని మీరుచెప్పు చుండి.

ఉ:- నే నట్లుకొంటిని.

ప్ర:-మీరు కుపాహము చేయుచుటచే నల్లరికాంతిం చెనా?

ఉ:- అవును.

సాక్షి యట్లు చెప్పవారంభించెను. నేను నైకులను పంపుచుని కోరితిని. ఫిరంగులతో రైలువచ్చెను. నేను మేకుపురములో దానిలో వెళ్లితిని. పునరాగ్రాహలో కొందరు జనములు చూచితిమి.

ప్ర:-ఎ.ద రుండి?

ఉ:-ఎందరో నేను చెప్పలేను.

ప్ర:-అన్యేషణ జ్యోతిని వెలిగించినప్పుడు మీరు ఎంతమంది యుండిరో కనపడవలెనే?

ఉ:-అవును- ఎంతమందో నేను చెప్పగలను.

ప్ర:- వారేమి చేయుచుండిరి?

ఉ:- ఏమిచేయుచున్నారో తెలియలేదు. వానిని చూచి యుండుదు.

ప్ర:-ఎవరు కుపాహము కల్పించి?

ఉ:-నేను, నైకాధిపాల.

ప్ర:-కుపాహలను కల్పించులయునని యెట్లు నిర్ణయించి?

ఉ:-వారు వాగ్దానముచేయుటకు ముగిసిన నిశ్చయించితిమి-

ప్ర:-మీరు రైలులో నెక్కుడుకు మీయందు వారు అక్కడనున్నారని తెలియలేదా?

ఉ:- చాలమంది దగ్గరనుండిరిని తెలియను-

ప్ర:- వారెవరు ముగి? ?

ఉ:- మేము వెళ్లటప్పుటికి అక్కడనుండి-నాకు దొరు కొనుటకు బయలుదేరి-

ప్ర:- యందు ఏమిచిచారించకుండ మీరు కుపాహము చేయించితిరా?

ఉ:- అవును మేము కుపాహలను కల్పించ దలచితిమి

ప్ర:- ప్రజలకు భయము కలిగించ దలచిరి.

ఉ:- అవును.

ప్ర:- భయము ప్రకటింపవలయునని మీరు బయలుదేరితిరి.

ఉ:- అవసరమైతే సాక్షియట్లు చెప్పెను:- గ్రామములో కొంతమంది యుండిరి. వారిటులను పోత్రుచుండి వారు కడలుచున్న సంకతిని చూచితిని.

ప్ర:- కడలుచున్నారనగా యేమిటి? అల్లరిమైన చే యుచున్నారా?

ఉ:- వారప్పుడు అల్లరిచేయుటలేదు. వారు గ్రామ లోకి వచ్చుచుండిరి, వెళ్లుచుండిరి.

ప్ర:- వా రెందుకు వచ్చి వెళ్లుచున్నారో మీరు తెలియదా?

ఉ:- మారయలుమీద కడవలయునని వారియుద్దేశము

ప్ర:- మారయలునుండియే వారి యుద్దేశమును గ్రహించ కలిగితిరా? వారు కడలుచున్నారనగా యేమిటో దయచేసి చెప్పండి.

ఉ:- వారు వచ్చివెళ్లుచుండిరిని చెప్పితిని. వారు మూడుచున్నారని నేననుకొంటిని.

ప్ర:- ఎందుకో మీరు చెప్పలేరా?

ఉ:- ఎవరోదానముచేయటకును.

ప్ర:-వాడుకచ్చి వెళ్లుచుండ మీరు చూచి వారు దారుణము చేయుటకు చేరివారని మీరునుకొంటిరి?

ఉ:-మార్తెలను వాడుచూచిరి- దానినికూడ కూడ వారు దాగుకోలేదు. దానినిబట్టి యేమనుకోవాలి?

ప్ర:-వారు దాగుకోలేదని చెప్పి మీరు కుపాహలను కల్పించితిరా?

ఉ:-మూములకు వారు వెళ్లిపోవలయును.

ప్ర:-మీరు రైలులో బయలుదేరినప్పుడు గ్రామము తరపున కనిపించగూడదని మీరునుకొంటిరా?

ఉ:-లేదు. వారు దారుణము చేయుటకు ముగిసినని చెప్పితిని.

ప్ర:-మీ రిట్లేదునుభవించితిరి.

ఉ:-వారు ఉదయమున కక్కడనుండి. అప్పుడు 12, 1 గంట యగును.

ప్ర:-ఆసమయమున వారు కచ్చి వెళ్ళగూడదనియ మీ యుద్దేశమా?

ఉ:-వారిదగ్గర గుర్రములున్నవి. వారు గుర్రములతో నెండనుండవలెనా?

ప్ర:-వారికి గుర్రములు ఉండగూడదా?

ఉ:-నేనట్లు చెప్పలేను. అప్పుడుమాత్ర ముండగూడదని చెప్పితిని.

ప్ర:-కొందరు గుర్రములెక్కిరిగిన మీరు కుపాహలను కల్పించవలయునని ఒక కారణముగ నెంచితిరా?

ఉ:- అవును.

ప్ర:- వారు గుర్రమెక్కి యుండగూడదని మీ యుద్దేశమా?

ఉ:- ఆసమయమున గుర్రమెక్కి యుండగూడదు.

ప్ర:- దానిమీద మీరుకుపాహము కల్పించితిరా?

ఉ:- అవును.

ప్ర:- మీరును, నైకాధిపాలియు యెంచితి చేసితిరి కాదా?

ఉ:-అవును.

ప్ర:-మీరు ప్రజలముగ చూచితిరా? దానిమీద కుపాహము కల్పించవలయునని యనుకొనిరి.

ఉ:-వారిభోరణినిబట్టి గ్రామములోనికి వెళ్లవలయునని యనుకొంటిమి.

ప్ర:-ఎంతమంది మీరు వెళ్లితిరి?

ఉ:-10, 12 మంది పోల్కులునేను, నైకాధిపాల వెళ్లితిమి.

ప్ర:-మీరు మరఫిరంగులు కట్టుకొని వెళ్లితిరా?

ఉ:-కుపాహలతో వెళ్లితిమి.

ప్ర:-అక్కడ ఏమిచూచితిరి?

(5-వ పేజిని చూడుము)

World's News.

(Reuter's Agency.)

England

Britain Air Force.

Proposals for Permanent Organisation. Air Marshal Trenchard's Scheme.

LONDON, December 13.
Air Marshal Trenchard has outlined a scheme for permanent organisation of Air Force, which is described by Mr. Churchill as being approved by the Cabinet. The scheme is based on an annual expenditure of fifteen millions sterling. In future the service will consist chiefly of the independent force, but with a small part trained for the Navy and the other for the Army. The foundations will be laid for the creation of a highly-trained force. Service squadrons will be reduced to the minimum considered essential for Overseas garrisons, with a very small reserve for the United Kingdom. Some Great War squadrons will, however, be preserved. It is proposed to provide eight squadrons for India and three for Mesopotamia. It is hoped that the aerial units in future can be used partly to substitute military garrisons in Egypt, which is described as the "Chatham Junction" of the air between East and West, and will have seven service squadrons. Naval bases and important coaling stations overseas will need aircraft as a part of the garrison and, therefore, a seaplane unit is being established at Malta and another probably at Alexandria for co-operating with the army. It is proposed to establish one flight per division for work at all stages of training, and also one or more squadrons for co-operation with artillery, while the Home Fleet will have three aeroplanes and two seaplane squadrons. Airships are considered to be still in the experimental stage. Therefore only one station is being retained with one rigid and two non rigid craft. It is intended to have a territorial air force, because the scheme will concentrate upon the training of personnel. Air Marshal Trenchard hopes that manufacturing firms will assist by forming territorial units. He expresses the opinion that, doubtless many individuals will be glad to train voluntarily with State assistance, undertaking to serve at home or overseas, if required.

Awards to I. A. Officers.

LONDON, December 14.
The 'London Gazette' announces the following awards to officers and men of the Indian Army for services in theatres of war.—

France and Flanders.

C. B. E.—Risaldar Shadashive Krishna Bapat.

Egypt and Palestine.

C. B. E.—Lt. Menar Mohammed Khan Bahadur of Malerkotla.

A number of promotions to Brevet rank are announced.

Risaldar Kamaluddin Khan, Central India Horse.

Post-Graduate Medical Study. Government Urged to Equip Hospitals.

LONDON, December 13.
The fellowship of the Medical body recently formed with a view to promoting friendly relations between the medical professions of the Allied nations, writes to the press urging Government to enable one or two large General Hospitals in London to equip themselves exclusively for post-graduate work. It is pointed out that the post-graduate course, which was instituted soon after the armistice to meet the wishes of a large number of medical officers of the Dominion forces, was so successful that it is still maintained. The proposal now is to provide something more permanent.

Anglo-Persian Oil Co.

Acquisition of Scottish Refineries Criticised.

LONDON, December 13.
The House of Commons to-day passed the second reading of the Anglo-Persian Oil Co. Acquisition of Capital Bill, by which the issue of two million and fifty thousand sterling from the Consolidated Fund is sanctioned for the acquisition of the share or loan capital of the Company. Reprising to the debate in which the Company's acquisition of the Scottish State Companies was criticised, Mr. Baldwin, Financial Secretary, to the Treasury said that the new money would be devoted principally to additional pipelines in Persia, the completion of the refinery at Swansea, additional fuel-oil bunkering accommodation and tank steamers. The shale industry in Scotland was in a perilous condition and it was unlikely that private companies could carry on the industry. The Anglo-Persian Company was anxious to secure the unused shale refineries and hoped to carry on an industry in Scotland. The Company did not anticipate trouble with labour as the Company was prepared to pay the Sankey wages.

General Townshend's Book. On Mesopotamia Campaign.

LONDON, December 13.
The "Daily Express" states that General Townshend has completed a book called "My Campaign in Mesopotamia" which will be published by Messrs. Butterworth in February.

N. E. Frontier Tribes.

Sir Bampfylde Fuller presiding over Lt-Col Shakespeare's lecture on "North Eastern Frontier Tribes" declared that he possessed an iron hand with a velvet touch. The Lushais were his own particular discovery and they were untouched by civilisation. He left them richer by roads and schools. The headquarters Station Lushai Battalion did excellent service in the War. A lady missionary

present lamented that the tribes are governed by militarism and not by love. Lt. Col. Shakespeare replying said that military rulers were there to administer justice and protect lives properly and the Missionary was given free scope to administer knowledge.

Questions Discussed.

LONDON, December 12.

PARIS.—The Havas Agency states that M. Clemenceau has discussed outstanding Peace problems with Mr. Lloyd George.

Mr. Balfour and Lord Curzon and both the Premiers are said to be in full agreement regarding Germany. One of the most important subjects in Russia. Other questions are the attitude of Germany to the Peace Treaty, the money position throughout the world, the hostility in the United States to the present League of Nations scheme and France's need of British coal.

Post-war Alliance between France and Italy.

Many newspapers hint openly that a question of post-war alliance between France and Italy is being debated.

France

French Hotels.

Bill to Restrict Employment of Foreigners.

LONDON, December 12.

PARIS.—A Bill to restrict the employment of foreigners and foreign capital in French hotels is to be brought before the Chamber of Deputies. It will make it illegal for any hotel to employ a foreign manager, to have more than one-third foreign capital, or to employ more than one-third foreign servants.

America

Austria Pledges Art Treasures.

LONDON, December 12.

PARIS.—A Commission of French experts is visiting Vienna to select certain of the Hapsburg art treasures as pledges for a loan to the Allies by Austria.

U. S. Financiers and French Rents.

The United States Government and financiers are considering the possibility of quoting French Rents on the New York Stock Exchange.

U. S. Peace Delegation.

Far well Message to France.

LONDON, December 11.

The American Peace Commissioners, Messrs. Polk and White and General Bliss have sent a message to the French people expressing appreciation of the loyalty and generosity of the French.—"We leave you with deepened friendship, and the flame of our friendship will grow ever brighter. Our common struggle for the right principles of settlement like our common sacrifices in the war will become a noble tradition to our people."

Meaning of U. S. Participation.

LONDON, December 13.

PARIS.—Circles state that the greatest cordiality exists between British and French Premiers and that Great Britain is showing excellent disposition to meet French views and requirements. The invitation to the American Ambassador to participate in the discussions is taken to indicate a probability of American collaboration in the financial and economic measures which will include a plan for restoring the parity of the pound sterling and the restoration of the value of the franc in British and American exchange. It is regarded as significant that the United States and Italy were represented at yesterday's sitting and the view is expressed that this will restore unity of action.

Cardinal Mercier's Views.

Cardinal Mercier stated in an interview that he did not believe that the Americans fail to come to France and economically and if need be, with military forces. He was convinced that the United States would remain faithful to the Allies whatever happened. Cardinal Mercier was received by M. Poincaré at the Champs Elysees and attended a sitting of the Académie des Sciences Morales et Politiques.

Austria

Austria's Desperate Condition.

LONDON, December 11.

PARIS.—The Austrian Chancellor, Renner, has arrived here.

In an interview with a Reuter's representative he said that the object of his visit was to present to the Supreme Council Austria's desperate condition. He emphasized the absolute necessity of obtaining a month's supply of grain by the beginning of January. Only six days' stock of flour was at present available. Vienna was in desperate straits, being wholly dependent on imported food-stuffs, and he emphasized the impossibility of buying grain from abroad, owing to the unprecedentedly low value of Austrian money. Renner believed it was essential that Austria should be granted Long Term Credits until next October in order to secure twenty-five millions sterling worth of food, and also further credits for raw materials. He urged modification of the Saint German Treaty in order that mortgaged property might be otherwise hypothecated.

General

General Dyer's Evidence.

British Press Comments.

LONDON, December 15.

Newspapers are giving prominence to General Dyer's evidence before Disorders Inquiry Commission in Lahore. The 'Daily News' under heading 'Frightfulness' says, Dyer's defence is a familiar one of Military necessity and alleged support from the Government. One

of the most shocking features of the whole affair is its concealment for eight months. The paper admits delicacy and difficulty of the position and points out that case is subjudice. After expressing hope that the final conclusion of the Commission of Inquiry will somewhat modify the story. The "News" says:—The impression created must be removed at all costs if our credit and honour are not to be fatally impaired.

The "Manchester Guardian" says:—Shooting at Amritsar is as though a madman had been let loose to massacre at large. General Dyer appears to be an honest soldier, who however was deeply disqualified for wise exercise of powers entrusted to or assumed by him. He believed that the measures he took were necessary and saved the situation but if General Dyer and his procedure were to be regarded as precedents for the future Government of India, we might well despair of success in that tremendous and responsible task. The attitude of Labour organ the "Daily Herald" is sufficiently indicated by its heading Imperial atrocities.

The "Morning Post" regrets that the public was not allowed to know all the events in the Punjab last April and says:—The truth is that Sir Michael O'Dwyer and other British Officials, who handled the situation, saved Northern India from the danger comparable only to Indian Mutiny. General Dyer's action was that of a soldier responsible for the lives of all our people in that part of India and commanding the forces so small, that only by swift and resolute action could he hope for safety. Sir Michael O'Dwyer acted with equal courage in Lahore. All humane men deplore loss of life but all sensible men agree that it was mere trifles compared with loss of life, which must certainly have occurred if these heroic men had not acted as they did. The "Post" severely criticises Government for allowing National Congress to meet at Amritsar.

Amritsar Shooting.

Radical Opinion

LONDON, December 15.

The Radical efforts to stir up opinion over General Dyer's evidence of the action at Amritsar arrived by the last mail are universal but damp squibs. The "Morning Post" publishes an excellent contribution by an unnamed lady, who was present, entirely justifying it and declaring that it averted a great rising and massacre.—"Madras Times."

[Associated Press.]

Peace Celebrations.

BENARES, December 17.

The peace celebrations began here with distribution of blankets and cotton sheets to the poor and sweetmeats to school children. In the afternoon military sports in cantonments drew a large crowd of spectators. The Maharaja of Benares was at home on the occasion to the civil and military officials European and Indian. Mr. Burn availed himself of the opportunity to hand over some annas and certificates. The Maharaja also presented prizes to winners at the sports which were given away by Mrs. Howson, wife of the Officer Commanding. On Sunday there were prayers and thanksgivings at all places of worship and school boys were massed together at 2 centres and prayers were offered in Urdu and Bengalee. Later, Bengalee residents marched in procession to the river side where large concourse of people assembled to offer prayer. At night there were illuminations at the Ghats and fireworks on the opposite bank. The gathering of spectators was very large and many Europeans and Indians went out on boats.

H. M. the King Emperor has been pleased to appoint H. H. the Maharaja of Benares as Honorary Lieutenant Colonel.

United Provinces

Another Labour Union.

ALLAHABAD, December 17.

A mass meeting of railway workmen representing among other the east Indian, the North Western Bengal Nagpur, the East Bengal and the Oudh and Rohilkhand, Railway was held at Allahabad to-day to inaugurate a railway work men's association.

Mr. B. K. Sorabji.

Mr. R. K. Sorabji, Barrister-at-Law, Legal adviser of the Association was voted to the chair.

Import of the Association Motto.

During the course of his address Mr. Sorabjee explained the import of the Association motto, liberty, unity and fraternity. He condemned strikes which they must avoid. The speaker advocated the formation of a permanent conciliation board as the means of bringing their grievances to the notice of the authorities and laid stress on the fact that the association was not against but on the side of authority, law and order.

Mr. Barton.

Mr. Barton, General Secretary of the Telegraph Association also addressed the meeting pointing out the success of his association through combination.

Mr. Tom Teasdale.

Mr. Tom Teasdale told them that 20,000 men of the North Western Railway were ready to join the Association.

Resolutions.

Resolutions were passed supporting the need of a workmen's association, determining to gain all they deem necessary for their well-being and efficiency by methods in which strikes will play no part and that in view of the revised scale of wages sanctioned for the Indian Railways being totally incommensurate with the increased cost of living the workmen feel that more liberal measures of relief are necessary particularly for the poorer paid staff and that unless substantial relief is afforded the meeting feared the railways will be engulfed in trouble which the Association notwithstanding its strenuous efforts will be powerless to avert.

On the 1st December 40 Bill Duffan raided an Assamese village called Dubia Borigam, 80 miles up the frontier from Tezpur. The villagers resisted but were defeated after one killed and nine wounded. The duffas carried away cloths, utensils and other moveable property. The political officer is making enquiries.

Indian Telegrams.

[ASSOCIATED PRESS.]

The Punjab Khilafat Question. A Curious Controversy.

LAHORE, December 17.

The following correspondence which passed between Mr. Gandhi and Mr. Edmund Candler, Secretary of the Punjab Publicity Committee has been received by the Associated Press for publication:—

LAHORE, December 12.

Dear Mr. Gandhi,

In a conversation with a professor of a Lahore College yesterday a Hindu and very old friend, I came to know that the article published in the 'Hag' (29th November 1919) might in view of Indian Etiquette and tradition appear deliberately offensive and in bad taste as regards the reference to possible marriage of a daughter of yours to a Musselman. I do not know if you have any children, but I feel sure that you will accept it from me that in any case the point was impersonal or only personal in as far as your individual attitude was concerned. I had no idea when I wrote the article except in the case of ultra conservative that a reference to a daughter or a wife was considered indecorous or offensive. If there is anything in the passage in the nature of a personal affront I beg that you will forgive and believe me when I tell you that nothing would give me more pain than to discover that I had unwittingly offended in this way and more especially in 'Hag' which I wish to keep clean from any taint of unfairness or bad taste.

Political Intention of the Article.

I need not point out that the political intention of the article was to put these questions to you squarely. Are you with a view to embarrassing the Government working up an anti-British campaign to modify the terms for the Turk? Are the claims of the Turk really so dear to you that you would jeopardise the peace of your own country for their sake and this in the face of the verdict of men like Gladstone, Morley, Bryce, men whose opinion, I am sure, you value and whose disinterestedness you cannot doubt, men who long before this agitation denounced the treatment of the subject races by the Turk as the gravest infringement of modern civilisation, and who devoted a large part of their lives to their efforts in redressing it? Please make use of this letter if you wish to do so privately or publicly in any way you deem fit.

I remain,

Yours Sincerely,
Ed. Edmund Candler.

Mr. Gandhi's Reply.

2, Mezan Road,
LAHORE 15th December 1919.

Dear Mr. Candler,

I thank you for your letter of the 12th instant. I appreciate the friendliness underlying it and entirely accept your assurance that no offence whatsoever was intended by you. My attention was drawn to the article in question and I did consider that it was unwisely worded. I felt too that both Hindus and Mahomedans were likely to be offended by the manner in which I was caricatured, but your letter must silence all hostile criticism. Modern journalism certainly permits attacks on the supposed weak points of those whose policy is criticised. I grant that you intended to do no more. I thank you too for putting me the question. You have thus enabled me to explain my position more fully than perhaps it has been by my writing and speeches. As to your first question I don't wish and have never wished to impress the government and I have never wished to embarrass government and I have never worked up an anti-British campaign for any cause whatsoever. My personal religion would forbid me to do either the one or the other, but sometimes one's right conduct does embarrass those who do not for the moment appreciate it, and in that sense I admit that my conduct like that of any reformer has embarrassed the people, but I cannot be accused of partiality. The relentless pursuit of truth and conduct flowing from it have embarrassed dearest ones not excluding my wife and children, but I was no more anti-British than I am anti-British. I have the privilege of friendship or goodwill of hundreds of Englishmen and English women. I would be unworthy of their friendship or goodwill if I harboured anti-British feelings. My stubborn opposition to some acts of the British Government must not be mistaken for unfriendliness. Such peculiar notions are entertained about friendliness and loyalty in India that any strong expression of disapproval in regard to the acts of the Government passes for disloyalty. You will agree with me that real loyalty that dares to utter unpalatable truths must in such an atmosphere be rare virtue. As to your second question I confess that my regard for the claims of the Turk is derived totally from my regard for my fellow countrymen, the Mahomedans. I should forfeit the right to call them fellow countrymen if I did not feel for them in everything vitally affecting them, provided that their cause was just. The peace of my country is likely to be placed in jeopardy, not by my earnest effort to guide the Mahomedan feeling in the right channel but it certainly will be by any thoughtless or ignorant action of the British Ministers. I venture to claim that I have rendered a service of highest order by advising the Mahomedans of India to express their sentiments in a restrained manner and by advising the Hindus to make common cause with them. You are right, however, in questioning the wisdom of going against opinions of men like Gladstone, Morley, and Bryce, for whom I certainly entertain a high regard, but the necessity for the question really arises from your not knowing the Mahomedan claim for Turkey. I invite you to study their view of the point. They ask for nothing that has not been granted to other powers or that was not vouchsafed to them by the British Ministers themselves. Their claim, as you may be aware, has been backed by a majority of ex-Governors and other distinguished Anglo-Indians. What has the treatment or ill treatment by the Turks of the subject races to do with the Khalifat?

Integrity of Turkey.

The question is the integrity of Turkey or the Turks custody of the holy places of Islam. Must Constantinople be wrenched from the Turks in order to safeguard the rights of subject races? If you, as a journalist and an Englishman, would preserve the peace of India and would have India to celebrate peace in a true manner you would ask the Englishmen living in India to make common cause with the Mahomedans and thus let the British Ministers know the real feeling of India, so that justice might be done whilst there is yet time. As you have permitted me to publish your letter, I am sending it and my reply to the press.

Your sincerely,

(Sd) GANDHI.

Congress and Moslem League. In Hindi and Urdu.

LAHORE, December 17.

This year's Congress and Moslem League are going to be more or less Hindi and Urdu Congress and League. Almost all the speeches except the presidential address of the Congress will be delivered either in Hindi or Urdu and most of the deliberations and discussions will be carried on in vernaculars. Swami Shradhanand, Chairman of the Congress Reception Committee will deliver his speech in Hindi and the President and the Chairman of the Moslem League will deliver their addresses in Urdu. The reception committee of the Congress has decided to allow free admission as delegates to passengers and have fixed the number of such delegates at 500 from the Punjab, 400 from the United Provinces and 100 each from the other provinces.

Meeting of Leading Hindus and Muslims of Lahore.

LAHORE, December 17.

A meeting of leading Hindus and Muslims of Lahore consisting of Honorary Magistrates, Municipal Commissioners and others was held on Sunday the 14th December at the house of Nawab Fateh Ali Khan. Raja Naradranath presided.

In opening the proceedings the President drew attention to the fact that the two main objections which Hindu and Muslim leaders holding moderate views had always before them were (1) the good of country and (2) co-operation with the Government in the work of administration. He said that it was purely in spirit that some of them in April last opposed the peace celebration and issued signed manifestoes to the effect that at the present moment another situation calling for action on their part has arisen. The extremist section of the country was advocating and organising opposition to the peace celebrations, but they considered such counsels most injurious to the cause of the country and had determined to oppose them and take their fullest part in peace celebration programme. Some of them had already collected something like Rs. 15,000 and resolved to spend that amount in supplying the needy and poor with warm clothing, an object which every religion held praiseworthy. Resolutions were then passed tendering sincere congratulations to the Government on the occasion of peace celebrations, offering gratitude to the Imperial Government and Government of India for the reform incorporated in the Government of India Bill, trusting that the country will set itself in right earnest to reap the fullest advantage of these momentous political concessions, appealing to the Government to solve the Turkish question with full regard to the sentiments of His Majesty's Muslim subjects and dissociating itself from such extremist counsels as boycott of British goods, progressive withdrawals of all co-operation in peace celebrations believing that such counsels should only lead to incalculable harm to the country and its people.

In connection with the peace celebration in Lahore on Tuesday there was an assault on arms on the Brigade parade ground. The Chief features were musical drive by the R.F.A., a musical ride and tent passing by the 17th Cavalry and demonstration by the R.F.A.

Gujranwala Leaders Case.

Approver Withdraws all Allegations.

LAHORE, December 17.

It is understood, writes the "Tribune" that the approver in the Gujranwala leaders case has sent in a written statement to the Lord Hunter's Enquiry Committee completely withdrawing the incriminating allegations made by him before the Martial Law tribunal and detailing the circumstances under which he was led to make his previous statement.

News in Brief.

The Viceroy was entertained at a dinner last night by the Committee of the Bengal Chamber.

The Indian Social Conference and the All-India Ladies Conference will be held in the Congress pandal on the 27th December.

It has also been decided to hold the All-India Khalifat Conference at Amritsar during the national week.

Lahore Enquiry Closes on 22nd December.

The following Communique has been issued by the Secretary, Disorders Enquiry Committee:—The office of the Disorders Enquiry Committee will close at Lahore on the afternoon of the 22nd December and reopen at Ahmedabad on the 4th January 1920. All communications for the committee's office may from the 22nd till the 31st December be addressed, care of Post Master, Agra and after the 2nd January to Ahmedabad.

Disorders Enquiry Committee.

(SPECIAL SERVICE.)

MAJOR C. J. W. SMITH.

LAHORE, December 17.

The Hunter Committee reassembled to-day in full strength after peace celebration holidays and proceeded to finish off the examination of Gujranwala witnesses. Major C. J. W. Smith, 2-54th Sikhs, who was Martial Law administrator of Gujranwala, Wazirabad, Gujrat and Lyallpur areas from the 17th April to the 8th May was the first witness. He was questioned at length in regard to Martial Law administration in his area. Witness said that Martial Law was proclaimed at Gujranwala on the 18th and copies of proclamation were sent round to all officers and civil authority and were circulated. Gujrat came under martial law on the 24th and Lyallpur on the 25th. As these districts came under Martial Law he appointed area officers who issued the same proclamations with modifications to suit the local conditions. From time to time he consulted civil power and they did not complain about any of his actions. During his administration there was no disturbance in his area and he attributed this fact to the proclamation of Martial Law. When he arrived the attitude of the people of Gujranwala and Wazirabad was sullen. The attitude of Wazirabad people improved gradually, but the sullen atmosphere at Gujranwala did not improve. The majority of the cases under Martial Law were dealt with by area officers and he tried only one serious case.

BY JUSTICE RANKIN.

In reply to Justice Rankin witness said he had no reason to suppose his area officers awarded any other punishments than those authorised under Martial Law. As regards restrictions on railway travelling, from military point of view, it was a part of his work to prevent infection and therefore travelling permits to educated classes were refused. In his own area arrested people were not normally kept in custody without trial for more than a few hours.

BY SIR CHIMANLAL SETALVAD.

To Sir Chimanlal Setalvad witness said he controlled the prices after discussion with the civil authorities. He issued a circular stating that pleaders should be regarded as suspicious characters and were refused permits unless they could satisfactorily show that the object of their journey was to appear in a particular case on a particular date, because he believed some readers were instrumental in spreading infection. That was the general impression he got at the time and he still thought he was justified in making that reflection on pleaders. He however did not suggest this infection was spread only by pleaders. Witness added these remarks were not made in a public proclamation but were contained in instructions issued to the area officers. School boys were made to salute a flag with a view to imbibe them with a sense of respect for the British flag. This was done in all places in his area where there were troops. Infant standard boys had also to do this. He considered the measures necessary and he would do it again if he was satisfied that school boys as a whole took part in the disturbances.

BY PUNDIT JAGAT NARAYAN.

To Pundit Jagat Narayan witness said the railway restrictions which were withdrawn were reimposed in Gujranwala on receipt of a report from the officer Commanding troops that hostility and sullenness of people had increased.

BY SULTAN AHMAD.

Questioned by Sultan Ahmad witness said he attributed the calmness which followed the disturbances to Martial Law.

MR. HERRIS.

Mr. Herris, Station Master, Wazirabad, then gave evidence in regard to the attack at the Wazirabad station.

MR. BOSWORTH SMITH.

Mr. Bosworth Smith, Joint Deputy Commissioner of Sheikhupura division of Gujranwala district was the next witness. Questioned by Lord Hunter witness narrated the happenings at Sheikhupura, Dabab Singh, Chuharkana, Noman and other places in his area. Sitting as a Judge of the summary Court he tried four hundred and seventy-seven persons and convicted two hundred and ninety-four between the 6th and the 20th May. Generally speaking there was anti-European and anti-Christian feeling. Perhaps Martial Law might have been taken off a little sooner in his district, but orders were greatly relaxed. As a matter of fact, they had very few Martial Law orders in force.

BY SIR CHIMANLAL SETALVAD.

Questioned by Sir Chimanlal Setalvad witness expressed the view that martial itself should be deemed illegal. General shutting up of shops was undesirable. It was his view there was no place where disloyalty was so deep as in Delhi, Lahore and Amritsar. Witness when pressed said he did not wish to give the reasons on which he had come to the conclusion. He also did not wish to say why he would not give reasons. Questioned in regard to his statement that had there been no pleaders at Sheikhupura there would have been no trouble at that place witness declined to make any general statement against pleaders as a class. The attitude of the people was not to implicate their fellowmen. Leaders were prosecuted and counsels were allowed to appear in the cases he tried and it was not correct that he did not allow them to cross examine and confound them by suggesting questions. As a matter of fact, counsel appeared only in one or two cases. At the identification parades the male population were turned out and no woman was asked to come.

BY PUNDIT JAGAT NARAYAN.

Questioned by Pundit Jagat Narayan Mr. Bosworth Smith said on the 9th May he tried six cases involving 65 accused persons. On the 14th May he tried 9 more cases involving 73 accused. On the 15th May he tried two cases, on the 20th May one, on the 22nd May one, on the 26th May two and on the 30th May the last case. One case involved 70 persons. Excepting in case of a few persons, in all these cases as regards most of the men he had put it down that they either pleaded guilty or admitted their guilt. There was nothing peculiar in this. He tried these cases under the proclamation of the 18th April for offences under Penal Code. Whipping sentences were not altogether private and a few people were about.

He considered he did complete justice to the accused persons. At Sangla over one hundred and ten persons were arrested but eventually only 8 were prosecuted. He had decided to recover Rs. 50,000 from Sangla and when respectable people refused to pay this sum he released most of the arrested persons. The amount had subsequently been reduced by the Government but he could not give the figure.

SALUTING ORDER.

Questioned in regard to the saluting order against boys who refused to salute, he said that boys were made to repeat at parades, "We have not committed an offence, we won't commit anything. We repent". Details connected with this were carried out by the Assistant Provost Marshall. He had suggested erection of a house of repentance at Sangla. His idea was that good might come out of evil, and that the people should go inside the house and repent the occurrences. The scheme was never laid before the Government. He had submitted confidential reports to the High Court recommending disciplinary action against certain pleaders. He addressed over a dozen meetings alluding to the conduct of the people. At these meetings he had not abused the pleaders and asked the people not to trust them. From Chuharkana one hundred and eighty five people were arrested. He was able to make all arrests without military aid but the military was on the scene. There was need for Martial Law even after the 30th April in his district in order to show the people the power of the Sikar. There was no harm done on account of its prolongation and nobody was suffering any hardship.

BY SULTAN AHMED.

In reply to Sultan Ahmed witness said ill-disposed pleaders of Sheikhupura and seditious misrepresents the Rowlatt Act both in public and private. Although there was no disturbance after the 15th in his area it was a good thing that Martial Law was proclaimed on the 19th in order not to risk the chance of repetition of trouble.

RAI SAHIB LALA SRIRAM.

Rai Sahib Lala Sriram, Sub-Divisional Officer, Sheikhupura, was the next witness. To Lord Hunter witness described the happenings in his area, the cutting off of railway lines and communications and to his eventual request for military help an armoured train was sent from Lahore.

BY SIR CHIMANLAL SETALVAD.

To Sir Chimantal Setalvad witness said till the disturbances the masses were loyal. As regards educated classes some were loyal and some disloyal. He could not say whether the bulk of the educated classes were loyal but he would merely say some were loyal and some were disloyal without giving proportion. The trouble with the masses was due to false rumors that were spread about the Golden Temple and the Rowlatt Act. An armoured train came to Sheikhupura from Lahore on the 15th night with British soldiers, machine guns and search lights. He boarded the armoured car which then proceeded to Chuharkana reaching there at about one o'clock in the night. By means of searchlights they saw a crowd at some distance from Chuharkana station near the railway line and opened fire after he heard the Officer Commanding had held a consultation. The train then proceeded into Chuharkana station where it pulled up. Early in the morning they remained past and pulled up near a village on the railway line. Seeing the movements of the people in the outskirts of the village and concluding they were collecting for some sinister purpose fire was opened from the train. A party then left the train and went into the village and found very few people. Later on the military party saw a number of people outside and opened fire. He could not say what those people were doing. The armoured train then went back via Sheikhupura to Lahore. The train again came back on the 17th and after he had boarded it at Sheikhupura proceeded to Chuharkana. On this occasion there was no firing. On the 18th the train went alongside a village between Daban Singh and Muman. He went into the village with soldiers and seeing a crowd near the village he fired. He did not care to see what they were doing. He fired upon these people because he had information that the whole of this village had taken part in the burning of Daban Singh station. One man was killed and one wounded. On the 19th Col. O'Brien arrived. Arrests which were hitherto considered impossible to make by the police were then begun. Witness was still under examination when the committee adjourned till tomorrow.

The Disorders Enquiry Committee after a four days' respite on account of the peace celebrations reassembled at the Town Hall to-day. All members including the Hon'ble Mr. Smith who had returned from Cawnpore were present. An official communique issued late in the evening confirms the impression formed some days ago that the Committee would finish its labours in the Punjab by the end of this week. It is just possible that a short sitting might be necessitated for Monday. The members of the Committee will disperse during Christmas holidays and reassemble at Agra on 2nd January, proceeding from thence by special train to Ahmedabad via Baroda.

FURTHER EXAMINATION OF GUJRANWALA WITNESSES.

On reassembling to-day the Committee proceeded with the further examination of Gujranwala witnesses and recorded a mass of interesting evidence. Mr. M. R. Jaykar, Barrister-at-Law, Bombay was an interested spectator of the proceedings in the morning, while Mr. Justice Shadi Lal occupied the chair vacated by him in the afternoon.

MAJOR C. J. W. SMITH.

Major C. J. W. Smith, 254th Sikhs was the first witness. Questioned by Lord Hunter witness said he acted as a Martial Law administrator of Gujranwala, Gujrat and Lyallpur areas from the date of the proclamation of Martial Law up to 8th May. When disturbances broke out he was serving with his unit at Rawalpindi and was ordered to proceed to Gujranwala. He was present when Martial Law was proclaimed on the 18th. A similar proclamation was made at Wazirabad on the 19th. Copies of the proclamations were sent round to all military authorities and the civil authorities. Area officers were appointed for particular areas under his administration and certain other special officers were vested with Martial Law authority. Gujrat came under Martial Law on the 24th and Lyallpur on the 25th. As these districts came under Martial Law he appointed area officers who issued the same proclamation and order with slight modifications. Orders were posted in suitable places at the

railway stations, at Tahsil and at various parts in the town. From time to time he consulted Col. O'Brien and the Superintendent of Police as representing the civil power. To his knowledge they did not take exception to any of his actions. During his administration there was no disturbance whatever and he attributed this fact to the proclamation of Martial Law. Nobody was dealt with by him for offences committed before the declaration of Martial Law. He himself tried only one case and the majority of cases were dealt with by the area officers.

BY MR. JUSTICE RANKIN.

Questioned by Mr. Justice Rankin as to whether he had any reason to suppose that any other punishment other than those authorized under Martial Law were meted out in his area, witness said that he believed there was none. Restriction on third class railway travelling was instituted by railway authorities from the military point of view. It was a part of his work to prevent the spread of what was called infection. From that point of view they refused travelling permits to certain educated classes. Some pleaders who were believed to be instrumental in the spreading of disaffection were refused permits. Most of his time was occupied in giving advice etc. to his area officers and others. In addition to the administration of Martial Law in Gujranwala area, he supervised its administration in other areas. In his own area, normally, arrested people were not kept in custody without trial for more than a few hours. Only in one case was a man detained for two days.

In reply to Sir Chimantal Setalvad, witness admitted there were no disturbances in his area after the 19th April. Asked how then he stated that he tried on offences committed before the proclamation of Martial Law on the 18th since all the disturbances took place before that date, witness said all those offences were tried by special tribunals constituted under Martial Law. After he took over charge, the civil administration was carried on as usual under his supervision. The police made arrests etc. in the ordinary course as before. He established control over process because the prices rose and caused considerable discontent among the railwaymen and he considered that control was necessary in the interest of good order. He established control after discussion with the members of the Municipal Committee. He issued a circular stating that pleaders should be regarded as suspicious characters unless they could satisfactorily show that the object of their railway journey was to appear in a particular case on a particular date because he believed that some pleaders were instrumental in spreading disaffection. He could not say who had told him that, but that was the general impression he got at the time from what he read in the newspapers and from other sources.

UNMERITED REFLECTION ON A WHOLE CLASS.

Asked whether he was justified in making such an unmerited reflection on a whole class, witness said that he thought so. Pressed further, he said that he still thought that he was justified in using the expression "suspicious character." Continuing witness said that he did not suggest that people belonging to classes other than pleaders had not spread disaffection. Asked why a distinction was made in the case of pleaders alone, witness said it would be hard to pick out every class and added that this order was not a public proclamation but instructions to area officers. The school-boys were ordered to salute the flag with a view to inculcate in them a sense of respect. This order was left to the Assistant Provost Marshall to be carried out. Witness thought that the boys had to parade twice and smaller boys once. The order was enforced in all the towns where troops were stationed. Infant class boys aged five to seven had also to come in. They were quite capable of appreciating the order, the object of which was to teach all school boys respect for authority as represented by the flag. If he considered it necessary and if he was satisfied that school boys as a whole took part in the disturbances he would do it over again. Asked if because certain boys took part in disturbance, he thought it necessary to enforce the order on boys aged five and six, witness replied in the affirmative. He still thought that it was a wise thing to do.

BY PUNDIT JAGAT NARAYAN.

Questioned by Pundit Jagat Narayan, witness said that it was the duty of all officers to carry out his instructions. Restrictions on Railway travelling which were withdrawn were reimposed on Gujranwala on the report of the Officer Commanding the troops stating that the hostility and sullenness of the people had increased. He could not remember the actual details contained in the report. Questioned in regard to the restriction on the movement of Sahibot pleaders and to an order said to have been passed by the Martial Law administrator there with the concurrence of the Lieutenant Governor, witness said that he had nothing to do with that area.

By Sahibzada Sultan Ahmed.

Questioned by Sahibzada Sultan Ahmed as to whether the calmness attributed to Martial Law could not have been secured by more military aid, witness said that evil doers know all about civil law and would take advantage of its delay. That was the opinion he formed at the time and he did not suggest, because there were certain evidences, which was always the case, Martial Law should have been continued.

MR. MORRIS.

Mr. Morris, Station Master, Wazirabad, was next briefly examined in regard to the occurrences at the station under his charge.

MR. BOSWORTH SMITH.

Mr. Bosworth Smith, Joint Deputy Commissioner of Sheikhupura, one of the divisions of Gujranwala District, next gave evidence.

BY LORD HUNTER.

In reply to Lord Hunter witness said that he had submitted a statement setting forth in the order of the various occurrences in the district. Witness then briefly described the occurrences at Sangla village, attempts to wreck railway lines, looting and burning of Daban Singh Railway Station at which a large crowd participated and the cutting of communications at Sangla. At Chuharkana trouble started on the 11th, or on the 12th a big riot was held and later on the railway bridge was blown up by a crowd of about 2,000 people. The railway station itself was looted and burnt. The mob endeavoured to get soldiers to join the looting and he had heard that some rather fraternised and talked with them. The station itself was looted and anything that could be carried was taken away. Telegraph wires were cut at numerous places at Sheikhupura seven miles away from Chuharkana. On the 14th the mob gradually collected

in larger numbers and proceeded to the station with a view to assault Europeans in the passing trains. Later on the same night the telegraph wires were cut and the station was burnt. When investigations began into the disturbances after the proclamation of Martial Law identification parades were held. When a man was identified by only one person he was not arrested and such of those who were identified by more than one person were arrested and kept in police custody. Sitting as judge of the summary court he tried 477 accused persons and convicted 294 between the 6th and 20th May. Continuing witness said that generally speaking there was no trouble at all after Martial Law was proclaimed. He based his opinion regarding anti-European and anti-Christian feelings on the frequent reports he had received. Martial Law might have been taken off a little sooner in his district, but as a matter of fact there were very few Martial Law orders in force.

BY JUSTICE RANKIN.

In reply to Mr. Justice Rankin, witness said that the cases he tried as summary Judge were only for such offences as were contained in the Martial Law proclamation of the 19th.

BY SIR CHIMANLAL SETALVAD.

In reply to Sir Chimantal Setalvad, witness said that he had been in the Punjab for the last 21 years. For a short time he was in the Bombay Presidency.

As a Bombay man Sir Chimantal exhibited curiosity as to the career of the witnesses in the western Presidency.

MR. BOSWORTH SMITH.

Mr. Bosworth Smith said that for a short time he was on famine duty at Ranchi some years ago. So far as the Punjab was concerned prior to disturbances witness had not seen at Gujranwala in his official capacity. He had connected with Ferozepore and certain other districts. The people of Ferozepore and of other places of which he had experience were pretty loyal, but not law abiding.

NO ANTI-GOVERNMENT FEELING AT FEROZEPUR.

There was no anti-Government feeling at Ferozepore with the exception of the Ghadar movement from America which had spread in that district. When the disturbances took place he was at Ambala and on telegraphic instructions from the Punjab Government he proceeded and took charge at Sheikhupura. Continuing witness expressed the opinion that Martial Law should be deemed illegal. That was the view he had found after he went to Sheikhupura. General shutting up of the shops was undesirable, if illegal was too strong a word. Witness then admitted his statement that there was no place where disloyalty was so deep as in Delhi, Ludhiana and Amritsar. Asked if he had any personal experience of these places, witness said he had spent a certain period at Delhi but not in an official capacity. Questioned on what material he based his statement, witness said that was his own opinion which he had expressed in a confidential report to the Government. Pressed further, he said he did not wish to give his reasons because he did not think that desirable. Asked whether his refusal to give reasons was because he considered such a course against public interest or it was due to the order of the Government with which he referred it was not desirable to give them. Asked why it was not desirable to give them witness said he did not wish to answer that question. He did not wish to say the reasons why he declined to give reasons for forming an opinion about Delhi being a disloyal place. The same thing applies to Lahore and Amritsar. Questioned with regard to his statement that he had seen no pleader at Sheikhupura there would have been no trouble at that place, witness disclaimed his intention to make any general statement against pleaders as a class. He did not mean to suggest Martial Law was permanent and if there were no law it would be much better. The Police delayed making arrests because they were paralysed. Before identification parades no census of villages was taken. There were identification parades at seven or eight villages. At only one place were the whole male population turned out. Counsel were allowed to appear in the cases he tried and it was not correct to say that he did not allow them to cross examine and confined them to suggesting questions. He merely asked them what questions they liked to put. As a matter of fact counsel appeared only in one or two instances. He could not remember if a Counsel named Mr. Norton had declined to appear before him because he disallowed his very first question. A landholder named Attar Singh, was arrested as a hostage for his sons. He did not think this man was put on a horseback and taken to Lahore. Gaur Singh was arrested as a hostage for his sons but was released the next day when his son surrendered. He was again arrested on the 17th May and was released when Martial Law was removed. He did not remember whether any charges were framed against him. His pension was stopped as a result of some recommendation because all his three sons were implicated in the disturbances and he had not exercised authority over them. Questioned in regard to the arrest of pleaders at Sheikhupura witness disclaimed knowledge of details connected with this and said the arrests were made by Col. O'Brien before he came. He did not abuse the pleaders at the meetings he held. Questioned by Pundit Jagat Narayan witness said he used to hold his court at Canal Bungalow at Chuharkana. All excepting seventeen cases he tried were tried there. As was usual he decided cases and pronounced judgment and at the time of the rising of the Court flogging used to take place. Very likely he commenced trial on the 19th May. He did not think any diary of the cases posted for each date was kept. He took up the cases and heard evidence and generally passed sentences then and there. On the 9th May he tried 6 cases involving 65 accused persons. Asked if it was not true that except in the first case in every one of the other cases persons pleaded guilty, witness said that was very likely so. On the 14th May he tried 6 more cases involving 73 accused persons. Excepting 2 persons all other persons in this batch very likely pleaded guilty. The next trial took place on the 15th May. He tried two cases. Here also every one of the accused pleaded guilty. The next trial took place on the 20th May. On the 22nd May another case was tried, yet another on the 26th and the last on the 30th. In one case there were 70 accused persons. Pundit Jagat Narayan pointed out that out of such a large total of

(continued from 5th Page.)

విశేష తంత్రీ వార్తలు

[తైలపు వజ్రము]

భంగండు

భారత రాజ్యాంగ

సంస్కరణలు

ప్రభువులనిధిలో చట్టపరివర్తన

మొక్కోనలు ప్రభువు గారు

ఇట్లు తెలియి:—“కాయంబుకమిదేవారు కలంబిన పిమ్మట బిల్లు మొదటికంటె చాలబాగుగ నున్నది. నెకండుచేంబట్టిన పెట్టుట ఆనవరణలలో చాలబాగుగ నున్నది. పదియేండ్లయిన నెక రాష్ట్రప్రభుత్వములందుగూడ నిట్టిసభలందలయినను నంగతి నాలోకింపదగును. నియోజక విచారణలనఁ జేరవలెననియు ఫలితము లేకపోయెను. అట్టిని మోచనమునాభానామక గ్రహించి మంత్రుల నియమించుట యెట్లు జరుగునో తెలియజేసింది. ద్వంద్వపరిపాలనమును మరికొంత గాలమువరకు నెలపి (తదుపరి) మేకపరిపాలనావ్యవస్థతో యవలంబింపదగును. కొంతదశలను నియమింపవలసిని సరియేటటు బాగుగ ప్రతిపాదించుచుండలేదు. ఈసమస్యను నిర్ణయించుట కొక రాయలు కిమి మనున నియమించుటవల్లకలసి నేను కలదియంటిని. చర్యయంతయు నతిశయింపకలసి జరిపింపవలెనున్నది. ఇండియా కాన్సిలు ఇండియా ప్రభుత్వములందఱకప్రభుత్వవ్యవస్థయొ యంద నలయును.”

మిట్టెను ప్రభువు గారు.

బిల్లుచాలవరకు చర్చింపబడినదని నాడింది. “బిల్లులోని నియమము లభ్యంతాంశ్యము అని కాయంబుకమిదేవారు కలంబి. అదిలేనిది బిల్లును బలపరచు చట్టము. ఇప్పుడు హిందూజాతీయలోని బ్రిటిషుపరిపాలన కాయంబు లభ్యంతరమైన వో నాబుట్టి జీతములు మొదలగు అప్పుల కేర్పరచబడినదిని ప్రస్తుతము భారతరాజనసభవారి కర్తవ్యము చేయుటకు వీలలేదు. ఇది బిల్లుకర్తవ్యసరము. ఇదియేండ్లతరువాతనియమించబడుకమిటి రిపోర్టును చూచికాని అట్లు చేయకూడదు ఇంకను మోపు స్వార్థకర్తవ్యము కావలయు ననుచు నాందోళనచేయు చుండుట భారతజాతి వృద్ధికి భంగకరముగ కుండును. హిందూజాతీయలోని ప్రస్తుతపరిపాలననుబట్టి ఇప్పుడేమిట చేయవలసి వచ్చినది. ప్రస్తుతము హిందూజాతీయి చాల విశేషముగ మారిపోయినది. సంస్కరణముల నీచునట్లు ప్రభుత్వమువారిని బలపరచుచేసి కేవలమాందోళనములను భారతీయరీ స్వార్థకర్తవ్యములను, రహస్యము కల్ల. ఈ యాందోళనమేలేకండిన ముగిచిన పని నిచ్చుకొనెను మైయును. స్వార్థకర్తవ్యమును, స్వపరిపాలనా నూత్రమును బాగుగ తెలిసికొనవలసిన దని మనము భారతీయులకు బోధించితిమి. స్వపరిపాలనము కోరవలసినదని అందులకాయత్తము చేయవలెనున్న వారు కాలక్రమమున స్వపరిపాలనను కోరవలసిన నాప్రణాలోనేది యొ మహాలోక మున్నదని గ్రహించవలసి యుండును.”

మొక్కోనలు ప్రభువు గారు.

హిందూజాతీయలోని యాందోళనము భారతగర్భితమనిరి. “జాతీయలో పుట్టి మనకర్తవ్యములను, సున యాదాపరణములను నెంపొందిన నాతియోత్సాహము నేటి హిందూజాతీయలోనిద్యమమునకు కారణ భూమిగ నున్నది. ఆయోత్సాహ మున్నది తరగతులందును వ్యాపించు చున్నది. హిందూజాతీయలోని సామంతరాజు లాయోత్సాహమును జూచి నెరిసిం చుచున్నారు. విద్యకావించు కొని ప్రజల పోషకుల కరిమితి మోపుకొలదిని గ్రామ సీమలం దుండువారు రాజకీయోద్యమం దెక్కువ అభిరుచి గల బరచుచున్నవారు. హిందూజాతీయ పరిపాలనావిధానమును గూర్చి పార్లమెంటునా లేదా ప్రజాసభలందఱ బాగుగ పరిపాలనను మొనరించుట కీయోత్సాహము చాలవర కంటికిగలగించెను. అందుచేత నాయోత్సాహమునకు తగిలించి పరిపాలనావిధానము మార్పుచేయు తగిన ప్రయత్నము లొనరింపదలెను. ఇకముందెట్టి మార్పునామొనరించు నియమింపవలెను. ఉద్యోగములు అనుమానమును, కోపమును, విచారమును విశేషముగ బొందుచున్న ప్రభుత్వవ్యవస్థలను విజయమునకు

చేయుటలో నెంతమంత్రమును వెనుదీయవలసినదని, పూర్వ సాంప్రదాయముల కంటెమాత్రమును తీసిపోవలసినదని నిర్ణయించుకొనిరి. అన్నిటికీ అంతగ నివృత్తు కాలవలసినది మంచి దృఢత తరచు, వ్యాయంకమును, సామర్థ్యవంతమునకు పరిపాలనము. హిందూజాతీయవృద్ధియందు ముదియభిమానముగల వారిని హిందూజాతీయపరిపాలనకు నియమించుట పార్లమెంటు వారివిధ్యుక్తకర్తవ్యము. హిందూజాతీయలోని అధికారము గూడ నానియోదనమును. ఈవిల్లులన హిందూజాతీయ ప్రభుత్వము వారిస్థితి యెంతమాత్రమును బలపరచును కాబట్టి, నేటి యొక గూడ ప్రభుత్వమువారిలో కేవలములన నియంపించును.

రాజప్రతినిధిగారును హిందూజాతీయ పరిపాలనకు తరచు వారు లగు అత్యంతిది యధికారమును ప్రస్తుతము మిమ్ముల కోరుకది హిందూజాతీయందలి ఆకాంతిని తొలగించవలెనని. తరువాత వారు కోరుకది హిందూజాతీయపరిపాలన మెట్లు జరుగవలెనని వారి పరిపాలనావిధానమునుబట్టి నిర్ణయించవలెనని. ప్రజలను విశ్వసించి వారికి కొంతకనిని బాధ్యతను ఇచ్చుటలన భారతీయలోని తెలివైనవారికి పార్లమెంటు పరిపాలనావిధానము బోధపడి నిజమైన నాతియోత్సాహ గారవోత్సాహము నెలకొనవలెను. కాలక్రమమున నదియే ప్రస్తుత పరిపాలనకు బాధాకరములు గుండు నాతియోత్సాహ భేదములను గూడ కష్టములను తొలగించవలెను. బిల్లు వ్యాప్తియైనది యు, ప్రయత్నము, రిఫర్మమును ప్రోత్సహించునను నేను చుట్టుచున్నాను.

కర్మను ప్రభువు గారు

సింహా, మొక్కోనలు ప్రభువు గారులను చాలమారును ప్రశంసించిరి. సంప్రదించుచు నివిలక్షణమునకు మెట్లు ప్రభువు గారు తగిన ప్రతినిధి యని పొగడి హిందూజాతీయప్రభుత్వము వారిపక్షమున బాగుగ నాడించెను చెప్పిరి. ఈవ్యాభాసము కలెమితిక నెట్లు చేసిన జాతీయము మహాపరార్థము గలగు నను వ్యాప్తియైన వాంఛతో బిల్లు కర్మముచేయబడిన దని ఆతిశయింపచెప్పెను. “బిల్లు ఎంతమాత్రమును తొందరగ కాసింపుచుండలేదు. బిల్లు ఇంతజాతీయముగనుండుటకు ప్రధాన కారణము నాయంబు కమిటివారు. అనేక విషయములందు బిల్లును మొదటికంటె చాలవరకు బాగుగ వారు సంస్కరించిరి. ఆ సంస్కరించుటలో ప్రధానములైన కట్టిభంగమును గలగకుండ సంస్కరించిరి. ద్వంద్వపరిపాలన విషయమున నాకు చాల అనుమానములకు. దానివలన గలగగల అపరాధము లలో నెక్కిటిని నాయంబుకమిటివారు తొలగించిరి. నాయంబు కమిటివారి సభలను కన్నటికి నేనంగీకరించెదను. ఆదిక విధానము నందు కొంత అధికారమును జాతీయము కిచ్చుట చాల ముఖ్యము. హిందూజాతీయందలి స్వపరిపాలన సంస్థాపన సభ్యులకి యింతేనియు బాధాకరమును నుండగలదు. గవర్నమెంటు నియమించుటకు యంతికి సామర్థ్యమును గలవారిని తెచ్చుకొనవలయును. ఈ సందర్భములను నియమింపవలెను చాల తెలివి కేటలతో చనిచేయవలయును. ఏనిచ్చెను నెక్కి మిడికి విచ్చికో ఆనిచ్చెనను తన్నిపడద్రోయు నంతటి అనివలయు భారతీయులం దుండునని నేను నమ్మును. ఏ కరి బోధనల వలన తా మింతలా భయముం దికో అట్టివారియేద వారెక్కువ గారవలెను మావెదరిన నాయుడేము. భారతీయులందు మంచి ప్రతిభాగలగు నున్నారు. వారిలో మంచి వారాప్రతికా సంపాదకులు, వ్యాయవాదులు, వక్తరులు గలరు. వారిధర్మములకు నిర్వహించుటలో వారు చేయు ప్రతిమధు, వారికిగల అభిమానమును ఆకర్షకములు. వారు నిర్భయము, నిష్పక్షము, సామర్థ్యవంతములను పరిపాలనము కాసనకర్తలు నుండును నుదినమును గాంతుకు ప్రపంచ మెదురుజూచుచున్నది. వారికిప్పుడు గొప్ప అనకాము ఇట్లినది. వారి కర్మమునాధికార పదవి ఇట్లినది. భారత భూమి యభివృద్ధిని స్పృహను పూర్వకముగ నభిలషించు చెలి కాదనగుటచే భారతీయుల నొక్క సంకతి జ్ఞాపకమును కొని గోరటను. ప్రపంచ మంతయు నివృత్తు వారి కేతినామర్మముల నతిబాధకరతతో తరించు దను గనుక వారికిప్పుడేయబడిన యంతకాములను వారు పూర్తిగ వినియోగించుకొనవలయు నని నేను కోరుచున్నాను. భారతీయ ప్రతికా సంపాదకులు తమబాధ్యతను గుర్తించి ఇచ్చుటకంటె నుదారవంతము వ్యాపారమునకు నైఖరిని చాల్చుటలయును. బ్రిటనుల సహకారములేనిది వారు తమ బాధ్యతను నిర్వహించు లేరను సంకతిని భారతీయులు బాగుగ నాపకమును దుండు కొనవలయును.

ఈవిల్లు ప్రకారము హిందూజాతీయ ప్రభుత్వము కరిపాలించుటలకు దనుట నిజము. భారతీయులు తమకొరమే పరిపాలించు కొనట ప్రభుత్వము నాని కరియుల అంశములనుకు పార్లమెంటుకు బాధ్యత గలిగియుండవలయును. బ్రిటిషు సామ్రాజ్య చరిత్రనుబట్టి అతిమానవంత మగు ప్రభుత్వము నికముందు పార్లమెంటునా రక్షణతాభిమానముతో నాచిదని నేననుకొనుచున్నాను. (ఉత్సాహము)

లాయమబాద్ కైమెంకో గారల నిధ.

లండను, డిసెంబరు 18:— లండనునందలి మిత్రముందలి ప్రతినిధుల కడపటి సమావేశము నేటిసాయంత్రమునాలో పూర్తియయ్యెను. బ్రిటిషు పరామ రాజకీయ నేత్రతగాక నాపాను, ఆమెికా, ఇటలీప్రతినిధులుగూడ సభకేరి. ఇది పూర్తియైనదిగావున కైమెంకో గారు కేవలకోజున బాధ్యతను కేవలదు కడపటి సమావేశము పూర్తియైనదియును చేసింకు స్ట్రీటులోని అధికారు లిట్లు ప్రకటించిరి: బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారి యావ్యవస్థలై కైమెంకో గారు వివిధరాజకీయ విషయములను తర్కించు నిమిత్తము విచ్చేసిరి. ఆరాక ప్రధానమంత్రి గారికి చాల ముఖయోగ కరముగనుండెను. ఇటలీ ప్రతినిధిగూడ నచ్చుటలను అడిగియేటిను సమస్య బాగుగ తుష్కరింపబడినది. ఆమెరికా ప్రతినిధిగూడ నచ్చెను. జపాను ప్రతినిధుల రాక రుద్యానుమతము చేర్చించుటకు చాలవర కుపయోగించెను. ఇంకను తుష్కరింపవలసి యున్న అంతర్జాతీయ విషయములు గూడ కొంతమారును చర్చింపబడినది. వాటిలో ముఖ్యమైనది తుర్కీ సంధి. శత్రుత్వము చాల స్నేహభావమున మెలంగిరి. ముమ్ముదు పరిష్కరింపవలయు నుభ్యాంతము లన్నిటిని గూర్చి వారు సంకృప్తికరము లగు ఏర్పాటులను చేయగలిగిరి. సభ జరిగిన మూడు కోజులలో మిగిలినందలివారి కర్మలకు విక మర్మము నుదినెరిది.

చీనామంత్రివర్గము.

లండను, డిసెంబరు 18:— చీనామంత్రిక కిట్లు తెలిసెను. మంత్రివర్గ పునర్నిర్మాణము పూర్తియైనది. మంత్రివర్గములో నెక్కువమంది శత్రుత్వము నైనికాకారుల చేత నియమించబడినవారు మంగోలియాలో నిజీలన విజయము గలిగినప్పటినుండియు నైనికాకారుల బలము నానాటి కతికయించుచున్నది. వారు జపానుకు కారులు. చీనామంత్రి ప్రజలందఱును ఫోవో ప్రమాదమును గూర్చి చాల కోర్కెలూ రితులై యుండుటలన ఆ నైనికాకారు లెత్తుచు మిగుల సందిగ్ధతయించు చున్నారు. దక్షిణ చీనామంత్రి చీనావారికిని జపానువారికిని మనస్సుకల్లెట్లున్నవో ఈ స్థితిలన బోధపడ గలవు. ప్రజల ఆందోళనమును భరింపవలసి ప్రభుత్వము వారు జపానువారిని కష్ట భరింపవలెను గోరి డిసెంబరు 9 న తేదీ: నాఘాయలో జరిగిన కలెనానులన కొంతమందికి చాల కోపావేశము గలిగినది. అది చాల అల్లరికి కారణము కాగలదు.

అమెరికా; జాతీయమితి.

న్యూయార్కు, డిసెంబరు 18:— ప్రభాస్వార్థకర్తవాది మోచ్చికాకు గారు సంధిమంత్రుల నంగీకరించుట ఆనకర్మమని యువస్థనించుచు తుక్కిరించుటలు మాత్ర మునకర్మమనిరి. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రముల ఆందోళనక వ్యవహారముల నై నాతిసమితి కప్పుకు సభికారి నుండరాదు. మనోగారి నూత్రమున కేమియు భంగము రాకూడదు స్వపరిపాలనలన జేక ను తో వివాదము సంభవించు నపుడు కలసజేయుట వోటులన్నియు చెల్లబాడును. యుద్ధమును ప్రకటించుటకు కాంగ్రెసును కుండు అధికారమును కేమియు లోపము రాకూడదు. అమెరికా నైనిక నా వికాకాములై నాతిసమితి కధికారి నుండరాదు. నాతిసమితిని వివేచనపును అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రము నిర్వహించవలయు భర్తముల స్థితి నడి నిర్వహించినదా లేవాయు అంశమును అమెరికావారి నిర్ణయంపవలయును. ప్రెమ్ముపుత్రిక మొక్కోన వాషింగ్టను ని యును దాని విమర్శించుచు నిట్లు ప్రాయము నున్నాడు. నాతిసమితి ఏమందు నుండవలయునని విల్లునుగారు కోరిన లేవారట్లు నేలాడ్డి గారి రిజల్యేషను మరయుల సంగతి రింపవలయు నను సంకతిని హిచ్చికాకు గారు గ్రహించినట్లు దానివలన వివరించుచున్నది.

సంధి సహాయములు.

దిగువ పోలవరము.

గోదావరి జిల్లా దిగువ పోలవరములో ఈ నెల 18వ తేదీన ఘట్టాలన్నం దొరగారి ఆధిపత్యముక్రింద నొక సభ దీని యధ్యక్షుడు రాజీయినందున గాను సంధి సహాయ నింప (రీ ఓకపతి పుస్తకభాండాగారము స్థాపనచేసి పాఠశాల బాలికలకు పుస్తకములు పుస్తకములు వగైరాలును పంచి పెట్టెదామ.

గుంటూరు.

గుంటూరు గవర్న మెంటు బోధన పాఠశాలలో 12 వ తేదీన ఆసెప్టెంబు ఇక పెక్టరు గారి ఆధిపత్యముక్రింద స్కూలు ఉత్సవము ఆదివైభవముగా జరిగెను. విద్యార్థులు పద్యములు చదివి, పుచ్చా లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారు ఢిల్లీదర్బారును గురించి యావస్థ గురించి జనుజను సంకీర్తనలతో సభ ముగిసెను. మరునాడు ప్రధానోపాధ్యాయులు జి. నాథుండ స్వామి కాశ్మీరీగారి యాజమాన్యమున సంధియోత్సవము జను ప్రదముగా జరిగెను. విద్యార్థులకును ఇతరులకును ఫలహారములు పంచి పెట్టబడినది.

ముత్తుకూరు.

దీప్తిరహిత దారు మరణం రామారావు నాయుడు, బి. ఎ. గారి యాజమాన్యముక్రింద జను ప్రదముగా రాజీకేసులు జరిగినవి. దాదాపు ముగియించి వీరలకు సంకీర్తన గా భోజన ముసగవడినది. 200 మంది వీరలకు వస్త్రము లిచ్చబడినది. జేవాలయములను పార్శ్వము గ్రామోత్సవములు జరుగజేసెను. రాజదంతుల ఛాయాపటములు మంగళవాద్యములతోను బాసంబాతోను నూరేగంపబడినది.

దొండలూరు.

ఈ నెల 18 వ తేదీన ఉపాధ్యాయులును బాలికలును, బాలకులును మేళకాలములో చక్రవర్తిగారి పంతులు జయధ్వజములతో ఊరేగించిరి. మధ్యాహ్నము విశ్రాంతి పర్యవేక్షకులతో కొద్దికాల సుబ్బయ్యగారి ఆధిపత్యముక్రింద సభ సమావేశమయినది. బాలికలకు చక్రవర్తిగారిని గురించిన యాధ్యక్షుడు గురించిన, వివరము సంధి సహాయము ఆశ్చర్యకాంక్షలతో సంభాషణ జరిగిరి. బాలికలు ఆశ్చర్యచకినీవారముగా 'కుకల' నాటకము ప్రదర్శించిరి. జడకోలాటము చేసిరి. బాలబాలికలకు ఫలహారము లిచ్చుటతో సభ ముగించిరి.

బొంబాయి.

18-వ తేదీన సంధియోత్సవము బహురమ్యముగా జరుగబడినది. యూనియన్ చెయిరుమేతుగాను కి) కృష్ణ శేఖరరావుల పుస్తక భాండాగార సభ్యులు కి) కృష్ణ వీరగారి, మేళకాలములో రాజధికీకర్తయ్యలతో రాజదంతులకుటుము లూరేగించిరి. బోధనామూలకము మిటింపు జరుపబడినది. పంచమకృష్ణరావు దుస్తులును వస్త్రములును యిచ్చబడినది. బడిపెట్టకాళ్లకు ముత్యాలు యిచ్చబడినది. ఆటలలో గెలిచినవారికి మహుతులు లిచ్చబడినది. వైభవార్థము జరుపబడినది. వీరలకు భోజనములు పెట్టబడినది.

కపిలేశ్వరపురము.

గోదావరి జిల్లా కపిలేశ్వరపురము గవర్న మెంటు గరలు స్కూలులో 18వ తేదీన బహుమతి మంతు రామచంద్రారావు గారి యాధిపత్యమున నొక మహాసభ జరిగినది. 518 మంది హాజరైరి. సంధి సహాయ క్రొవ్విడి శేష మంట కాశీపతిగారు మున్నగు వారు హాజరయిరి. రాజదంతులకును వారికుటుంబమునకును ఆమురాగోగ్యము లాసంగములు వైశ్రాధ్యన జరిగెను. సంకీర్తనాధ్యాయులు వేమవరపు కృష్ణారావుగారు తమ గానముచే సభ్యుల నానందపరచిరి. వ్రెసిడెంటుగారిచే బాలికలకు బహుమతులు పంపబడినది. ఆంధ్రము జీవాప్తి జరిగెను. బాలికా బాలుర జనుజనుస్థలములలో రాజదంతుల ఊరేగింపు ముగిసినది గావించబడినది.

నూనూరు చేట.

18-వ తేదీన నూనూరు చేట తాలూకా ఆఫీసునందర్శనకై వైభవముగా వేడుకలు జరుపబడినవి. దీప్తి రహస్య దారు ద్వారకాధ్యక్షురీ, బి. ఎ. గారు సభాధిపత్యమున వహించిరి గంప పుచ్చు తాంబూలములతో సభ్యులు సత్కరింపబడిరి. పాఠశాలలో బాలికా బాలికలకు పంపెపు ఆట తేర్చింది గల్పించినవారికి 1, 2, 3, తరకులుగా ఒక్కొక్క యాటకును మొత్తముగ రూపాయలు విజనగల వస్తువుల

బహుమానముగ పంపబడినవి. బాలికలకు బాలికలకు తమ బంధువులును పంపి పెట్టబడినవి. రాజధికీకర్త సభ ముగింపబడినది.

మోరీ.

అయ్య, రాజో తాలూకా మోరీ గ్రామమునందు నాయకు ఎలిమెంటరీ స్కూలులో కట్టాభిషేక దినోత్సవము జయ ప్రదముగా జరిగినది. చక్రవర్తిగారి కుటుము మెంబడి కేంద్రాలలో పాఠశాల బాలుర రాజధికీకర్తయ్యల బాడుచు, జను జను భ్యాసములు చేయుచు నూరేగిరి. పిల్లలచేత నాటలాడింపబడినది. గ్రామప్రముఖు లాసంగిన ఏదీ రూపాయలతో కొని ఆటలందు జనుమొదిన బాలికలకు బహుమతు లాసంగబడినది. గ్రామసంఘాధ్యక్షులు నాన కీకర్తయ్యగారు బాలికలకు ముత్యాలు పంచి పెట్టింది. ఉత్సవ విషయమున తరుకర్తయ్యగారు తమ చేసిన ప్రధానోపాధ్యాయులు నాల్గవేళు ఆ న్నాజీరావు గారు శ్రేష్ఠ ప్రసంసాపాత్రులు.

వెదకల్లేవల్లి.

12-వ తేదీన బాలబాలికలకు మంగళవాద్యం మలతోడను రాజ, వైశ్రాధికీ పాటలతోడను నూరేగించిరి. కొదాలి సత్యనారాయణరావుగారి యింటివద్ద రాజుగారి సందేశము చదువబడి ఫలహారములు పంచి పెట్టబడినది. ముస్లీముల గా భరకాశ్మీరీగారి యధ్యక్షతక్రింద మిటింపు జరుపబడినది. అదే పల్లి సహకారకాశ్మీరీగారు మున్నగు వారు ఉపన్యాసము లాసంగిరి. బాలబాలికలకు ఫలహారము లాసంగబడినది. 18 వ తేదీన మరల నూరేగింపు జరుపబడినది కొదాలి సత్యనారాయణరావు పంతులుగారి ఆధిపత్యముక్రింద సభ జరుపబడినది. ఆధ్యక్షులు ముఖ్యముగా సంధి సహాయముగూర్చి ముచ్చటింపిరి తెంబల్ల నూర్యనారాయణ గారు మున్నగువారు మాట్లాడిరి. బాలబాలికలకు విడిదిగా ఫలహారములు పంచి పెట్టబడినవి. 14 వ తేదీన జేవాలయములందు ప్రార్థనలు జరుపబడినవి.

నందూరు.

బాపట్ల తాలూకా నందూరు గ్రామమునందు గరల్ మాట్లాడు 18 వ తేదీన ముచ్చాళ చినపున్నయ్యగారి ఆధిపత్యముక్రింద సంధియోత్సవము జరిగిరి. సార్వభౌముని కుటుము నూరేగించిరి. ప్రధానోపాధ్యాయుడు మైవరపు లక్ష్మీకారాయణగారు పిల్లల కోలాట మొనవెంక సావిత్రినాటకములు ఆడించి ఇంగ్లండు ప్రభుత్వమును గురించి జొన్నలగడ్డ వెంకటసుబ్బయ్యగారివల్ల మేల్కొన్న ము విశేషింపబడినది. ఇట్లాది కుమారస్వామిగారు పిల్లలగోవితో సంగీతమును కృతులుకొన్ని పాడిరి. వెసిడెంటుగారు గవర్న మెంటువారివల్ల ఇకముందు రాబోవు మేల్కొనుగురించుకాదను కృత్తికముగా విశేషింపించి మంగళవాద్యములతోను ఫలహారములతోను సభ ముగిసెను. ఇతే విధముగా అన్నంరాజు పిచ్చయ్యగారి ఆధిపత్యముక్రింద ఎలిమెంటరీ పాఠశాలయందు పాఠశాల మే నేజరు అన్నంరాజు ముప్పారాజుగారి జొన్నలగడ్డ కేంకటసుబ్బయ్యగారు గవర్న మెంటువారివలె మేల్కొను స్పష్టికరించిరి. మంగళవాద్యములు ఫలహారములు పంపబడినవి.

గుడివాడ.

ఈ దినమున గుడివాడలో సంధ్యోత్సవ పరివైభవముతో నుత్సాహముతో జరిగినది. కర్తవ్యమహాత్ములు ఉదారబుద్ధితో రాజధికీకర్తయ్యలచే వేలొలది వీరల కన్న పుదామము చేసిరి. 19 తాము వస్త్రములు పంచి పెట్టిరి. రాజదంతుల ఛాయాపటముల నానావిధ వాద్యములతో నూరేగించి 15 తారీఖున కత్తెరాళ్లములో మహాసభ దీని రాజధికీకర్తయ్యలకు పుజిజను గవర్నమెంటు ఆఫీసునందు సంధికి ముముగూర్చి విప్రులుగా చర్చించిరి. కార్యంతరము పచ్చి న కి. డైరెక్టర్ గారి నాల్గవేళు మేకటసుబ్బయ్య చావరిగా పని ఒప్ప గుడివాడ కేక్ల ఎవ్వరును ఇందు పాల్గొనలేదు. కారణమేమో తెలియదు. స్కూలు పిల్లలు యైవోపాధ్యాయసంగి మును నాటకముగా తెలుగున వర్తించిరి. రాజ్యాంగ విషయము నుబోధకముగ కెయిజరు తరాజయంతముగా పాతోడిరముగా నాటకము వ్యవహారముగా నున్నది. వ్యాయామకుళలందు ముత్యములు కుస్తీలుపెట్టిరి. ఆముఖ్యద్యక్షురీలు లగు పుచ్చుర తమతమ విద్యావైకల్యము నాపిరి. అందు మేనడిసనా రెల్లరకు బహుమతులనిచ్చి అడుగుమిల్లి గోపాల కృష్ణయ్యగారు వారికిల. సహజోదార్థముతో సంధ్యోత్సవ సందర్భమునందు మంచినహాయమును చేసిరి. 9 గంటలకు రాజదంతుల జనుజ సభాధ్యక్షములతో నుత్సవము ముగిసినది.

భట్టిప్రోలు.

ఈ నెల 12-వ తేదీన ఈ పాఠశాల భవనమునందు సభ జరుపబడినది. ప్రధానోపాధ్యాయులును విశేషములు నైపిల్లర వెంకటేశ్వరుగారు బార్లిస్వామిగారిని గురించి విప్రులుగా నులభకైలిలో బాలికలకు చెప్పిరి. 18-వ తేదీన బాలికలకు పాఠశాలభవనమునందు సమూహీరి. ఒక పెద్ద ఆర్పిని కట్టి దాని మీద రాజుగారి కుటుము నుంచిరి. బాలీయగీతములతోను పాటలతోను బాలకులు నుపాధ్యాయులు సంగీతమున పారముఖ్యులును భట్టిప్రోలు, అడ్రెవల్లిదేవుల మెంబడి ఉరేగించిరి. సాయంత్రము మొక పెద్ద బహిరంగ సభ జరుపబడినది పాలకురీ రామకృష్ణయ్యగారు సభాధిపత్యమున వహించిరి. చిల్లర వేంకటేశ్వరుగారు రాజదంతుల మీదను ఆగ్రాసాధిపతిమీదను పద్యములను చెప్పిరి. ప్రధానోపాధ్యాయులు ఇంగ్లీషువారు భర్తృసంస్థాపకులనియు, వ్యాయోక్తిస్థాపకులనియు నుడిచిరి. సమర్థులగు విద్యార్థులకు బహుమానము లాసంగబడినది. బాలికలకు ఫలహారములు పంచి పెట్టబడినది. జేవాలయములలో పూజలుజరుపబడినది. ఉపాధ్యాయ మను నాటకము ప్రదర్శింపబడినది.

టంగుటూరు.

12-వ తేదీన కర్నూరుకర్నూరు జరిగెను. బాలబాలికలకులకు, పృథుధ క్రికీర్తనలు పాడించిరి. 18-వ తేదీన బాల, బాలికా పాఠశాలల పిల్లలు కర్నూరు క్రికీర్తనలతో మంగళగీతములతో చక్రవర్తి దంపతుల ఛాయాపటములను మేళమృదంగాది వాద్యములతో ఊరేగింపు చేసిరి. ఉపాధ్యాయులు పాఠశాలలోను బ్రాహ్మణులు స్వస్తి వాచకములతోను కాన్తిమహోత్సవము చేసిరి. మనప్రభుత్వమునాడు క్రతువుల నణచివైచి దేశముకాన్తిని నెలకొల్పిరిని వెల్లడి చేయబడినది. 14 - వ తేదీన బోధనామూలకములో సభ జరుపబడినది. కరణము కల్లాకడ పెద గుండ్రరాయయ్యగారు ఆగ్రాసాధి పత్యము వహించిరి. కాన్తిమహోత్సవము జరుపబడినది యింతసరిమును కాన్తిని నెలకొల్పిన విధానమును గురించి మ-రా-శ్రీ కల్లాకడ నుబ్బారావు, బి. ఎ. గారు విప్రులముగా నుపన్యసించిరి. మరికొందరునూడ నుపన్యసించిరి. వెంకటాచల సుబ్బయ్య భాగవతార్ గాన ప్రభుధ క్రికీర్తనలు చదివి ప్రజల నానందింప చేసిరి. స్కూలు పిల్లలందరకు ఉపహారములు పంచి పెట్ట బడినది.

శ్రీకాకుళము.

ఇజ్జతాసారీ కందుకూరి బాలసూర్యకనాదరావు బహద్దర్, జేవిడిజ బాంబారువారి యాధిపత్యముక్రింద (18 వ తేదీన) శ్రీకాకుళము మ్యానిసిపల్ మైన్స్కూలులో కాంతుకర్నూరు మిక్కిలి జను ప్రదముగా జరిగెను. విద్యకారణములను, నింగ్లాడెల బోధ్యముకలిగించుకొనవలె యు, వ్యాయము జయించి ఉన్యాయ మెట్లగుంటనదియు సభాధ్యక్షులు వివరముగ నుపన్యసించిరి. పిచ్చుట బాలికా పాఠశాలయందలి బాలికలు "బ్రెటూరియా" నాటకము ప్రదర్శించిరి. బ్రెటూరియా పాత్రము జక్కగా వహించిన బాలికలకు జమీందారువారి లొక బంగారు పతకము బహుమాన పుచ్చుచునిరి. మైన్స్కూలు ప్రధానాంధ్ర వండితులు కొన్యములను జరిగిరి. హెడ్మాస్టరు గారు చక్రవర్తి గారిని గూర్చి యొక వ్యాసము జరిగిరి. చక్రవర్తికి మిత్రమండలికి, హిందూవైశ్యమునకు జనురు రికాక్షులు కరతాళధ్వనులతో సభ ముగిసెను. జమీందారువారు బడిపిల్లలకు ముత్యాలు నిమిత్తము నూటపను చేసి యాటలు విరాళ మొసగిరి. 15 వ తేదీన ముత్యాలు పంచబడినది.

న మ్మ క ము

బంగారు, వెండి, రత్నముల

నగలును, ఇతర వస్తువులును

వాషీను యిచ్చిన పుచ్చుకొని వైకము ఇర్పబడును.

ఉమ్మడి - రామయ్య శెట్టి,

గురుసామి శెట్టి కంపెనీ,

25, చైనాబజారు, మదరాసు.

నగలు వాణ్యముగాను, పూచీతోడను సుయైన భరలకు తయారు చేసి విక్రయించుటకు వంచబడును. తయారు చేసినవాటిని అతిక్రమముగా అర్జరుమీరకు తయారు చేసి ఇవ్వబడును. ఒకసారి ఆర్జరుఇచ్చి నగలు తయారు చేసుకొన్న వారికి మానవ్యముగా తెలుసును. (1849-1842

నుందరము ! లాభకరము !! ఉపయోగము !!!

అందమైన 1920 క్యాలండరు

జనవరి నెల 31 వ తారీఖులోపుగా మా మందులను నొకేసారిగ రూపొందించు కొనువారలకు

ఒక క్యాలండరు ఉచితముగా పంపబడును.

ఇతరులకు క్యాలండరు 1-కి వి. పి. ఖర్చులు సహా 0-6-0.

మొత్తముగా కొనువారలకు ధర తగ్గించి యివ్వబడును.

వి. పి. గ కాక ముందుగా చిట్లు పంపినవారికి క్యాలండరు చేరవచ్చునో మా జవాబుదారి యుండదు.

కొలది ప్రతులు మాత్రమే ముద్రింపబడినవి. కావలసినవారు వెంటనే తెప్పించుకొనుట యుక్తము.

తామర తైలము | పండ్లపాడి | మోహినితైలము

డబ్బి 1-కి 0-6-0 | డబ్బి 1-కి 0-2-0 | సీసా 1-కి 0-12-0

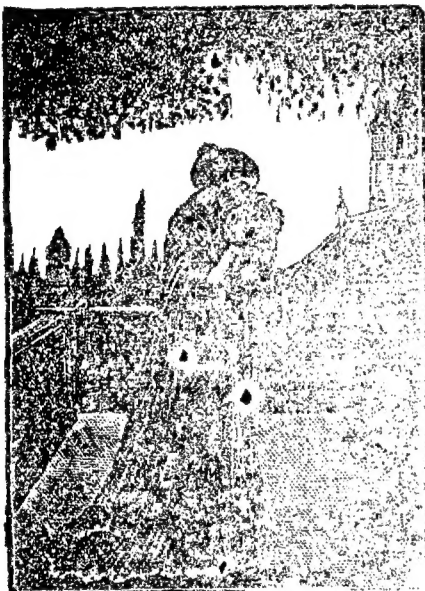
అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు దివ్యామృతము.

దగ్గు, తైలము, పడిశము, రొమ్ముపడిశము, తలనొప్పి, వాయువునొప్పులు, పోట్లు, బెఱుకులు, బిళ్లలు మొదలగు నొప్పులకు దివ్యామృతము.

చక్కని డబ్బీలో సహా డబ్బి రూ. 0-10-0; డబ్బి 1-కి రూ. 5-12-0. పోట్లుఖర్చులు కేలు.

అమృతాంజనం డి పో, } 109, ప్రేరీరోడ్డు, బాంబాయి,
6, తంబుకెట్టి వీధి, మదరాసు.

మిక్కిలి ప్రశస్తిమైన వరిమశ్శద్రవ్యము
ఓటో దిల్బహారు (పిష్టము)

వరిమశ్శద్రవ్యముల కన్నటికి నిది రాజు

ఇండియాలోని అందరినీ ఆర్థిక ప్రదర్శనమునందును చాలా ప్రశంసలును ప్రకటనా కరములు నియోజింపబడినవి.

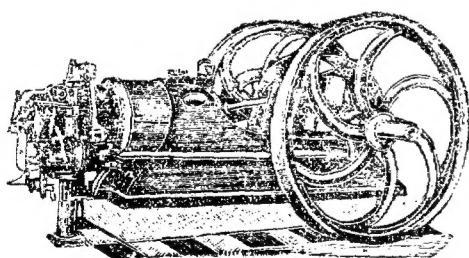
దీనిలో సారాయి వంటివి కేవలము లేవు గాన అచార పరిమళమును కలిపి నిరంతరముగ నుపయోగింపవచ్చును. ఈ విధములకు ఉపయోగము నుపాసన దీనియందు గలదు. ఒకటిరెండు చుక్కలు తేలుకొనుచున్న వీరినీ చాలాను. అప్పుడే కోడితెచ్చిన పప్పులను వ్యాపించు వరిమశ్శద్రవ్యముతో కలిపి మరలమరలగా వ్యాపించుచుండును. దీని నుపాసన నిలచునంతి కాలము మరల పరిమళమును కలిపి నిరంతరముగ వ్యాపించుచుండును. దీని నుపాసన నిలచునంతి కాలము మరల పరిమళమును కలిపి నిరంతరముగ వ్యాపించుచుండును. దీని నుపాసన నిలచునంతి కాలము మరల పరిమళమును కలిపి నిరంతరముగ వ్యాపించుచుండును.

అంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ ట్రాడింగ్ కంపెనీ,
(O 126 W 100) 155 జమ్నానగర్, బాంబాయి.

ఇంపీరియల్ గ్రూప్ ఆయిల్ ఎంజనులు

ప్రయం తక్కువ ! సమృద్ధి అధికము ! ఫలము ఎక్కువ !

ప్రకృత రక్త సరఫరా తయారు చేయబడింది.

P. G. Masker & Co.,
Engineers & Contractors,
Appollo Street, Fort, Bombay.

అష్టాంగ మెడికల్ స్టోర్స్ లిమిటెడ్

పోస్టు ఆఫీసు (కొచ్చిన్ స్టేట్.)

శోనితశోధక రక్తమును కలిపి ప్రయోగము చేయుటయందు దసమాన మగు పేరుగాంచినది.

ఆశలేదని వదలుకొన్నట్టి వ్యాధులుకూడ తప్పక కుదురును.

వెల బుడ్డి 1 కి రూ. 2.

Correspondence to be in English
Ashtanga Vidyasala Ltd, Chemists & Druggists.
P. O. TRICHUR. Cochin State.

చరకసంహితా, సూత్రస్థానము

ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యాఖ్యానములతో రాజ్ కోటి 8 ప్రతులు
వెల 50 పానుల గ్రంథములలో మాసపంచికలుగా
ముద్రింపబడినవి. 23 పంచికలు సిద్ధమైనవి. దీనినిబట్టి ఆంధ్ర
ప్రదేశ్ ప్రభుత్వము. నిజానగరు చాలా కొద్దిగలవి.
అప్పుడే దరఖాస్తు చేసినవారికి గ్రంథము లభించును. చరక సం
హితా పూర్తివన విదపనే 2-వ వ్యాఖ్యానము ముద్రింపబడును.
సంచికలుగా కొనుచాచీ గ్రంథము పూర్తియై యు 12-8-0.
తైండుప్రతి వెల యు 14-0-0; పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.

రాజవైద్య కేంద్రం, కాశ్మీరము,
(1928) కాశ్మీరీకరము.

మంచి గుణముగల శాస్త్రీయోషధములు.

బృహత్ మంజుష్టాదికౌఠ

రక్తమును శుభ్రపరచుటలో ప్రశస్తిమైనది.

1 పాను సీసా రూ 0-12-0.

చంద్రవర్ణ గుటి

మూత్రవ్యాధులందు అమోఘముగ
చనిచేయును. తులం 1-కి రూ 1-0-0.

వానపలేహము

దగ్గునకు మంచిమందు.

1 పాను సీసా రూ 0-10-0.

వ్యవహారముల ప్రియువాంక్షయభివృద్ధి
జరుపవలయును.

జాంధూ ఫార్మస్యూటికల్

వర్కుస్

అయ్యుల్వేద యోషధముల తయారు

బాంబాయి నెం 13.

The Zandu Pharmaceutical Works
388 The Ayurvedic Pharmacists.
Elphinstone Road, Bombay, 13

(వి) ఈవురోగమున కమూల్యముగు మందు.

ఇది మిగుల ఆశ్చర్యకరము మందు. కలికత్తానైపు
లోని రాయబరగన తెల్లని మచ్చలు, అట్లుకాక వచ్చు
నైపు మరలవిధమైన రంగులను నిర్మూలముచేయును. ఈ వ్యాధి
గా నిరోగమునకు బాగు త్రవీకినా (భారతకు) మందియే.
వీరివెల టెన్సు 1-కి తరూర్ చార్జీతో సహా రూ. 4-8-0.

Dr. W. N. Dixit, Merchant, Poona City

అవ్యక్తమునకు.

ఒక వర్సికల్ సీమ రాయల్ 8. ఎస్. హెచ్. పి
ఒక వర్సికల్ రాయల్ 7. ఎస్. హెచ్. పి. ఒక వెల్పు
ఆక్సింపు మ్యాగ్నెటింగు లె 12. అనుగుణము కలిపి. ఒక
వర్సికల్ ప్రేమరంపము. పేరు మొదలను కొనుటకు ఉప
యోగించును. ఇదిగాక పరివిధములైన మిషనులు వర్సికా
మార్గము తయారుగానవచ్చును. (1918)

U. B. DUTT & Co., Calicut.

తొటలయందు

అభిలాషలేనిమానవులన్నారా?

లే! నమా! సంకోచము గుఱియు లాభము నిచ్చు
మాయెప్పి త్రిము లేదు. ఫలవృక్షములు, పూలవృక్షములు విత్తులు
శీతము బహుచవుగ మాజి(కోమా)నీ మనోంజని తోగుల
యందు దొరుకును. ఇదియే కాలము.

కాలితాకు ప్రాయశః

పి. వి. మాధవరావు లక్ష్మీ ప్రదర్శు

(1952) సాంఖ్యము, కర్మము శాస్త్రము.

ఆత్మజిజ్ఞాసా.

శరీరమును విడచినతరువాత ఆత్మస్థితి.

శాఖామూల సత్త్వగుణము నుండిన శాస్త్రీయచర్చ

గ్రంథకర్త:- డా. జగన్నాథస్వామిగారు, బి. టి.

విత్తునైపు చక్కని గ్రంథము. రూ. 40-0-0.

సీ. నేపథ్యం, ఆంధ్రవత్రికా కార్యాలయము

పోస్టుకాపు నెం. 212, మదరాసు.

